

สรุปการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1

ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหา จากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่

วันที่ 5 กันยายน 2554

ณ โรงแรมเจริญธานี บัณฑิต จ.ขอนแก่น

วันที่ 19 กันยายน 2554

ณ โรงแรมฮอติเคย์ อินน์ จ.เชียงใหม่

การประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1

“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 เวลา 08.00 - 16.00 น.
ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณเซส ขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น

ภาคเหนือ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554 เวลา 08.00 - 16.00 น.
ณ โรงแรม ฮอติเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ดำเนินงานโดย

นางสาวสุรรา	แก้วนุ้ย
น.พ.ทักษพล	ธรรมรังสี
นางสาวจรินพร	คงศรีจันทร์
ดร.สุรศักดิ์	ไชยสงค์
นางสาวชะวาลีพร	ภาณุตานนท์ฯ
นางสาวเพียว	ผ่องสุข
นางสาววีรณุช	ว่องวรรณะกุล
นายกัณณพนธ์	ภักดีเศรษฐกุล
นางสาวไศภิต	นาสืบ
นางสาวจินตนา	จันทร์โคตรแก้ว
นางสาวอรทัย	วลีวงศ์
นางสาวนงนุช	ใจชื่น
นางสาวมยุรา	มณีแจ่ม
นางสาวสัญญา	ศรีรัตนะ

ฝ่ายสนับสนุน

นายวิทยา	วิสูตรเรืองเดช
นางสาวปนรรฐพร	จงประเสริฐยิ่ง
นางสาวจิราภรณ์	กมลรังสรรค์

จัดพิมพ์โดย ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คำนำ

การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อ “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่” จัดขึ้นในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณิเชส ขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น และ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2554 ณ โรงแรม ฮอลิเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น และได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี คณะทำงานในการจัดประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ในการนี้ทางคณะทำงานฯ ได้พิจารณาแล้วว่าข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้จากการจัดประชุมในครั้งนี้ มีหลายประเด็นที่มีคุณค่าควรแก่การบันทึกไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดทำรายงานสรุปผลการจัดประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ได้แบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สรุปผลการจัดประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ส่วนที่ 2 สรุปผลการจัดประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ประจำภาคเหนือ

สุดท้ายนี้ ทางคณะทำงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานสรุปการประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 นี้ จะเป็นประโยชน์แก่ทุกท่าน

คณะทำงานในการจัดประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1
กันยายน 2554

สรุปประเด็นสำคัญจาก การประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”

จากการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 พบว่า แนวทางยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ ควรเป็นไปดังนี้

1. มีการประสานงานทั้งแนวดิ่งและแนวราบ ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ทั้งรัฐ ประชาชน และวิชาการ การมีส่วนร่วมของชุมชน, การสนับสนุนของภาคราชการและการเมือง และความเข้าใจในเงื่อนไขและสถานการณ์ของพื้นที่ (เช่น กระบวนทัศน์ของชาวบ้านในการมองปัญหาจากการดื่ม)
2. ทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักถึงบทบาทขององค์กร หน่วยงาน ภาคี ระดับพื้นที่ ทั้งการพัฒนานโยบายระดับพื้นที่ และสร้างความเข้มแข็งของการนำนโยบายระดับประเทศมาปฏิบัติ
3. มีการดำเนินการเป็นขั้นตอน โดยการขยายพื้นที่และเวลาทีละเล็กละน้อย และขยายข่าวดีความสำเร็จของการดำเนินงานไปยังสังคมโดยกว้าง
4. มีแนวทางการใช้ประโยชน์จาก ต้นทุนทางสังคม ทั้งต้นทุนโครงสร้างและต้นทุนวัฒนธรรมมาสนับสนุนการดำเนินงาน โดยเฉพาะบทบาทของ change agent ในพื้นที่ และการใช้ประโยชน์จากกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือการทำประชาคม
5. มีกลไกการส่งเสริมการบูรณาการของงาน /งบประมาณ /ประเด็น /พื้นที่ และ ความรับผิดชอบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมแรงและ สร้างศักยภาพ (empowerment) ซึ่งกันและกัน
6. มีกลไกการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การกำหนดประเด็นวิจัย แนวการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์และปัจจัยในพื้นที่ ทั้งภาพรวมและกลุ่มประชากรเฉพาะ มีกลไกการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างพื้นที่ และระหว่างประเด็น เช่น ระบบพี่เลี้ยง และกระบวนการยกระดับความรู้
7. ต้องมีการสนับสนุนจากส่วนกลาง เพื่อสร้างความชัดเจนของแนวทางการปฏิบัติ โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการรับรู้ของสาธารณะ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สรุปประเด็นสำคัญจากการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1	ข
สารบัญ	ค
โครงการ การประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค	1
สรุปการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ประจำปีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
- กำหนดการประชุม	5
- คำกล่าวเปิดการประชุม	7
- สรุปผลและข้อเสนอแนะจากการประชุม	8
- การประเมินผลการจัดประชุม	22
สรุปการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ประจำปีภาคเหนือ	
- กำหนดการประชุม	26
- ปาฐกถาพิเศษและคำกล่าวเปิดในการประชุม	28
- สรุปผลและข้อเสนอแนะจากการประชุม	32
- การประเมินผลการจัดประชุม	48
ภาคผนวก ภาพกิจกรรม	53

โครงการ การประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1

“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”

ชื่อการประชุม : การประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1

หัวข้อหลัก : ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่

วันที่ : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554

ภาคเหนือ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554

หลักการและเหตุผล

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางสาธารณสุขและสังคมของประเทศ โดยอัตราการดื่มประจำของคนไทยในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20 และผู้หญิงมีอัตราการดื่มประจำเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 65 ขณะที่เยาวชนอายุ 15-19 ปี มีอัตราการดื่มประจำเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึงร้อยละ 70 เมื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น ปัญหาหรือผลกระทบที่เกี่ยวข้องจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเช่นกัน ปัจจุบันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุทำให้คนไทยเสียชีวิตปีละประมาณ 26,000 คน หรือชั่วโมงละเกือบ 3 คน ทั้งนี้ผลกระทบที่เกี่ยวข้องจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นแบบเฉียบพลัน เช่น การบาดเจ็บ/การตายจากอุบัติเหตุจราจรที่มีผู้ขับขี่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาชญากรรม การทำร้ายตนเองและผู้อื่น ความรุนแรงในครอบครัว และผลกระทบเรื้อรัง หรือส่งผลในระยะยาว เช่น มะเร็งทางเดินอาหารและตับ โรคระบบประสาทและจิตใจ ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นลักษณะแบบต่อเนื่อง คือ ผลกระทบสามารถเกิดขึ้นได้ในผู้ที่ไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลย ไปจนถึงผู้ที่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากจนเป็นภาวะติดสุรา ดังนั้นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงไม่ควรจะถูกมองเป็นสินค้าธรรมดา

ปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ส่งผลกระทบต่อทุกมิติของสังคมไทยและก่อให้เกิดความสูญเสียหลายประการ โดยเฉพาะในหน่วยเล็กๆ ของสังคมอย่างสถาบันครอบครัวซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาด้านสุขภาพความรุนแรงและความแตกแยกในครอบครัว นับว่าเป็นปัญหาที่มีมายาวนาน และมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนของสังคมไทย ในการผลักดันกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ลด ละ เลิก การดื่มแอลกอฮอล์ โดยเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่สังคมว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้นเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งการเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาเหล่านี้จะเป็นเหมือนจุดเริ่มต้น ที่ทำให้หลายชุมชนในสังคมไทยมีความตื่นตัวต่อปัญหาและผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) เป็นองค์กรภายใต้สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีหน้าที่เป็นศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อควบคุมปัญหาสุราระดับชาติ ดำเนินการวิจัยและจัดการความรู้ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและประเมินผลนโยบาย มาตรการและการดำเนินการต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ศูนย์วิจัยปัญหาสุราได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 4 ประการ คือ (1) ยุทธศาสตร์พัฒนาองค์ความรู้ (2) ยุทธศาสตร์การเผยแพร่และขยายการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ (3) ยุทธศาสตร์พัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายนักวิชาการ และความร่วมมือระหว่างนักวิชาการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น (4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เข้มแข็งและยั่งยืน ศูนย์วิจัยปัญหาสุราได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ และเพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นจึงได้ร่วมมือกับองค์กรพันธมิตรและเครือข่ายวิชาการ ในการประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค โดยมีการกำหนดหัวข้อหลักเป็น **“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”**

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการ นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงานในชุมชน องค์กรภาครัฐ และภาคประชาสังคม
- 2) เพื่อรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ประเด็นด้านมาตรการต่างๆ และการดำเนินการควบคุมปัญหาสุราในระดับพื้นที่
- 3) เพื่อสร้างเครือข่ายนักวิชาการในการจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ประเด็นหลัก

- 1) สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และผลกระทบของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาพรวมของประเทศ และสถานการณ์ในภูมิภาค
- 2) การดำเนินนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Local Alcohol Policy)
- 3) การสนับสนุน/ส่งเสริม ให้มีการใช้ฐานข้อมูลวิชาการในการทำงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับพื้นที่ (Promoting Evidence Based)
- 4) การใช้ประโยชน์จากยุทธศาสตร์การควบคุมปัญหาแอลกอฮอล์ : ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่
- 5) การนำเสนอข้อมูลชุมชน /พื้นที่ที่สามารถจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดี และมีผลในการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม (Show & Share Good Practice)

รูปแบบการประชุม

การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาคในหัวข้อ “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่” มีรูปแบบการประชุม ดังนี้

- 1) การอภิปราย
- 2) การสนทนา
- 3) การเปิดเวทีวิชาการ
- 4) การนำเสนอกรณีศึกษา
- 5) การระดมสมอง

ผู้เข้าร่วมประชุม

- 1) การจัดประชุมระดับภูมิภาค กำหนดผู้เข้าร่วมประมาณ 200 คน
- 2) นักวิชาการ นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงานในชุมชน องค์กรภาครัฐ และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน แก้ไข ควบคุม บำบัดรักษา และจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 3) อาจารย์ และนักศึกษา ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก

ผู้รับผิดชอบหลัก

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

องค์กร/ภาคร่วมจัด

1. สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)
2. มูลนิธิเพื่อการพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP)
3. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4. สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)
5. แผนงานการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาการบริโภคสุราแบบบูรณาการ (ผรส.)
6. เครือข่ายองค์กรบริหารวิชาการสารเสพติด
7. เครือข่ายรณรงค์ป้องกันภัยแอลกอฮอล์ (ครปอ.)
8. มูลนิธิสื่อเพื่อเยาวชน
9. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
10. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

การเข้าร่วมประชุม

- สิทธิของผู้ลงทะเบียน

- การเข้าร่วมการประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 รวมอาหารว่างและอาหารกลางวัน
- ได้รับเอกสารประกอบการประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1

- วิธีการลงทะเบียนล่วงหน้า

- Download ใบสมัคร ที่ www.cas.or.th กรอกใบสมัครแล้วส่งมาได้ที่
ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา อาคารคลังพัสตูล์ ชั้น 2
ซอยสาธารณสุข 6 กระทรวงสาธารณสุข
ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 02-590-2379

โทรสาร 02-590-2380

หรือ E-mail : send2cas@ihpp.thaigov.net

สรุป การประชุมวิชาการสู่ราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1
ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ
เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554
ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณเซส อ.เมือง จ.ขอนแก่น

กำหนดการ การประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1
ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณิเชส อ.เมือง จ.ขอนแก่น

เวลา	กำหนดการ	วิทยากร
08.00-09.00	ลงทะเบียน	
09.00-09.15	กล่าวเปิดงาน : “การร่วมสร้างงานวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”	ศ.นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม
09.15-10.00	การอภิปราย เรื่อง : จากนโยบายควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับประเทศ สู่ นโยบายและการดำเนินงานในระดับพื้นที่	ผู้ดำเนินรายการ: นพ.ทักษพล ธรรมรังสี วิทยากร : ภก.สงกรานต์ ภาคโชคดี นายสมศักดิ์ สุวรรณสุจริต นายนิรุจน์ อุทธา นายจุลนพ ทองโสภิต
10.00-10.45	การเสวนา : ร่วมสร้างทางเพื่อบูรณาการงาน บุหรี่ เหล้า และ อุบัติเหตุ	ผู้ดำเนินรายการ: ดร.สุรศักดิ์ ไชยสงค์ วิทยากร : ทพญ.ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ นางเปรมปรีดิ์ ชวนะนรเศรษฐ์ นายบำรุง เป็นสุข
10.45-11.00	อาหารว่าง	
11.00-12.15	การเปิดเวทีวิชาการ :	
ห้อง A	การใช้งานวิชาการมาพัฒนางานด้านกฎหมาย	ผู้ดำเนินรายการ: ภก.สุโรจน์ แพ่งมา
	A-1: โครงการ การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	วิทยากร : ผศ.ดร.ดุขุฎี आयुวัฒน์
	A-2: การพัฒนาตัวแบบแก้ไขปัญหาการละเมิดกฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน	ดร.วุฒิพงศ์ รักดีกุล
	A-3: การศึกษาแนวทางการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับชุมชน	อ.รัชดา อวยยืนยงค์

เวลา	กำหนดการ	วิทยากร
ห้อง B	ข้อมูลจากพื้นที่สู่เวทีวิชาการ	ผู้ดำเนินรายการ : นายวิชณุ ศรีทะวงศ์
	B-1: สถานภาพการดื่มเหล้าในการจัดงานในชุมชน	วิทยากร : นายตามธรรม จินากุล
	B-2: วัฒนธรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมอีสาน	นายแพทย์จิรวัดน์ มูลศาสตร์
	B-3: พฤติกรรมการดื่มและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มแรงงานภาคอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา	ผศ. พงษ์เดช สารการ
12.15-13.15	อาหารกลางวัน	
13.15-14.30	การนำเสนอกรณีศึกษา : การดำเนินนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับพื้นที่	ผู้ดำเนินรายการ: นายธีระ วัชรปรางค์
	1. การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมปัจจัยเสี่ยง ในจังหวัดสุรินทร์	วิทยากร : พ.ต.ท.ภูวดล สุธรรมแปง
	2. การสร้างนโยบายในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่เทศบาลเมืองมหาสารคาม	นายแพทย์กิตติศักดิ์ คณาสวัสดิ์
	3. การใช้บทบาทภาคประชาชนเฝ้าระวังและบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่จ.ร้อยเอ็ด	นายปรีชา แสนรัตน์
14.30-14.45	อาหารว่าง	
14.45-16.00	ระดมสมอง มองปัญหา หาทิศทางออก : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่	ผู้ดำเนินรายการ : รศ.ดร.มานพ คณะโต วิทยากร : ผศ.ดร.สุชาดา ภัยหลีกถึ นายวิทยา บุญฉวี นายยศพนธ์ แก่นจันทร์
16.00-16.10	กล่าวปิดการประชุม	นพ.ทักษพล ธรรมรังสี

คำกล่าวเปิด การประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1
ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณิเชส อ.เมือง จ.ขอนแก่น

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ตัวแทนผู้เข้าร่วมประชุมจากประเทศลาว ท่านวิทยากร และผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมประชุมทุกท่าน กระผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ที่จัดขึ้นในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ซึ่งการประชุมครั้งนี้จัดขึ้นภายใต้หัวข้อการประชุม “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นับเป็นปัจจัยทำลายสุขภาพของคนไทยในอันดับต้นๆ และปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ส่งผลกระทบต่อทุกมิติของสังคมไทย และก่อให้เกิดความสูญเสียหลายประการ โดยเฉพาะในหน่วยเล็กๆ ของสังคมอย่างสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นส่วนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาด้านสุขภาพ ความรุนแรงและความแตกแยกในครอบครัว สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นปัญหาที่มีมายาวนาน ซึ่งทุกพื้นที่ในสังคมไทยมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องหาแนวทางจัดการกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ควรมีการดำเนินการควบคู่กันไปหลายนโยบาย/มาตรการ และควรวางแผนการดำเนินการทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับพื้นที่ เนื่องจากบริบทและปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ การควบคุมและจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละระดับนั้น ควรดำเนินการโดยใช้หลักฐานทางวิชาการมาเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้เกิดการจัดการกับปัญหาดังกล่าวด้วย

ในปีนี้ทางศูนย์วิจัยปัญหาสุรา จึงร่วมมือกับองค์กรพันธมิตรและเครือข่ายวิชาการ จัดการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาคขึ้น เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ และรวบรวมข้อมูลความรู้ประเด็นด้านมาตรการต่างๆ และการดำเนินการควบคุมปัญหาสุราในระดับพื้นที่ รวมถึงเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนเพื่อจัดการและควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย

ผมจึงหวังว่าการจัดประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาคครั้งนี้ จะเป็นเครื่องมือในการสร้างกลไกสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบายในพื้นที่ และผู้ปฏิบัติงานด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จนนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการทำงานวิชาการในการจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ภาคอีสาน ที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้ ไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหายาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนและมีคุณภาพ เพื่อปกป้องลูกหลานและสังคมต่อไปผมขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้เข้าร่วมในการประชุมในครั้งนี้ และขอขอบคุณท่านวิทยากรที่ได้กรุณาสละเวลามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อ “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่” และขออวยพรให้การประชุมวันนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

สรุปผลการประชุมและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

จากการประชุมวิชาการสู่สาธารณะระดับภูมิภาคครั้งที่ 1 ประจำปีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณิเชส อ.เมือง จ.ขอนแก่น

สรุปผลการประชุมช่วงอภิปราย : จากนโยบายควบคุมเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ในระดับประเทศ สู่การดำเนินงานในระดับพื้นที่

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ นายแพทย์ทักษพล ธรรมรังสี (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ)

วิทยากรท่านที่ 1 ภก.สงกรานต์ ภาคโชคดี (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า)

เนื้อหาโดยสรุป : มีข้อมูลระดับประเทศจำนวนมากที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ แต่ดูเหมือนปัญหานี้ยังไม่ได้สร้างความตระหนักให้กับสังคมมากเท่าประเด็นปัญหาอื่นๆ ที่ดูแล้วมีพิษภัยน้อยกว่า แต่สังคมไทยก็เริ่มหันกลับมาให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์มากขึ้น เห็นได้จากการร่วมลงชื่อกว่า 13 ล้านคน เพื่อสนับสนุนและการผลักดันให้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ผ่านมติของสภาฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดฉบับหนึ่งในปัจจุบันเรามี Soft law คือ แผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ในแผนยุทธศาสตร์นี้จำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการเพื่อนำนโยบายระดับประเทศมาให้ได้จริง ดังนั้น ภาคประชาชนควรร่วมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการสร้างแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์แอลกอฮอล์ เพื่อมีให้ทางฝั่งอุตสาหกรรมเครื่องยนต์แอลกอฮอล์มาแสดงความเห็นที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และงานด้านรณรงค์เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ ทีมงานควรทำงานร่วมกับสื่อมวลชน ทั้งสื่อส่วนกลางและสื่อในท้องถิ่น และทำเชื่อมกับไปกับงานวิชาการ โดยอาศัยกระบวนการขับเคลื่อนผ่านกลุ่มเครือข่าย เช่น กลุ่มพระสงฆ์ เยาวชน เป็นต้น

สำหรับก้าวต่อไปในการทำงาน คือการผลักดันกฎหมายลูก ของ พ.ร.บ. 2551 ในการผลักดันควรมีแนวร่วมเพิ่มเติมจากพื้นที่ เช่น เรื่องสถานที่ในการห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการขยายพื้นที่น้ำดีให้เห็นเป็นข่าว ยกตัวอย่าง การขยายเรื่องของจังหวัดศรีสะเกษ โดยเน้นไปที่โรงงานศพปลอดเหล้าที่พบว่า หากมีการจัดงานศพที่ไม่มีเหล้าทางเจ้าภาพจะลดรายจ่ายลงไปและมีเงินเหลือเก็บหลังจากการจัดงานด้วย

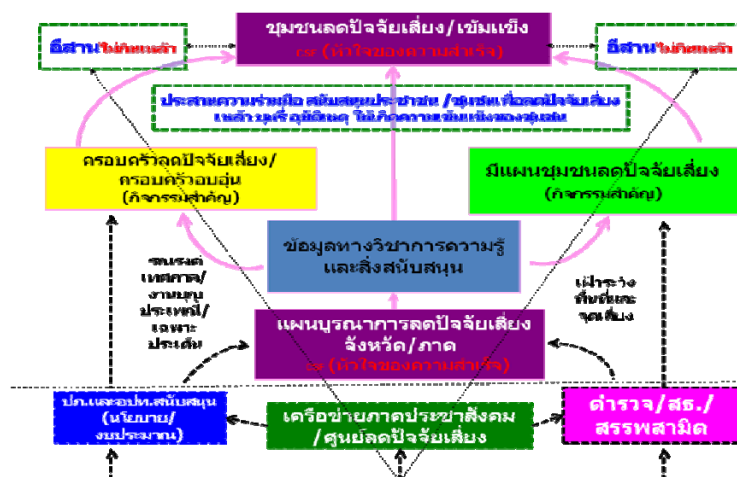
วิทยากรท่านที่ 2 นายสมศักดิ์ สุวรรณสุจริต (ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ)

เนื้อหาโดยสรุป : การให้ข้อมูลทางกฎหมายเป็นหนึ่งในสื่อสารที่ทำให้คนในสังคมให้ตระหนักถึงปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่การให้ข้อมูลดังกล่าวยังมีจุดอ่อน เนื่องจากอาจทำให้คนในสังคมมองว่ากฎหมายและการแก้ปัญหานั้นๆ เป็นเรื่องของภาครัฐและเป็นเรื่องไกลตัว ดังนั้นสิ่งสำคัญในการจัดการปัญหานี้ คือการทำให้คนในสังคม/พื้นที่ ได้ตระหนักว่าปัญหาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการแก้ปัญหามาตามแนวทางของ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2551 เป็นเรื่องที่ต้องการแรงสนับสนุนและการทำงานของภาคประชาชน และการแก้ปัญหานั้นต้องดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอน ในช่วงที่ผ่านมาพบว่าการทำงานยังมีอุปสรรคอยู่บ้าง เพราะธรรมชาติของคนอีสานเน้นความสนุกสนานรื่นเริง ดังนั้น จุดเริ่มในการทำงาน ควรเริ่มต้นจากเรื่องเล็กๆ เช่น งานบุญ งานศพ และงดเหล้าเข้าพรรษา ที่ผ่านมามีการจัดงานปลอดเหล้าขึ้น ได้รับแรงต้านน้อยกว่าการใช้กฎหมายจากตำรวจหรือคนจากภาครัฐ และการทำงานควรมาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นอกจากนี้ในการทำงานควรหาจังหวะและโอกาสในการขับเคลื่อนงานด้วย เช่น การทำงานโดยถวายเป็นพระราชกุศล เป็นต้น และที่สำคัญต้องไม่เน้นการทำงานในเชิงปริมาณ แต่เน้นที่คุณภาพของงานที่ทำ

วิทยากรท่านที่ 3 นายนิรุจน์ อุทธา (เครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคอีสานบน)

เนื้อหาโดยสรุป : ในปัจจุบันการแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาคอีสาน ได้มีการดำเนินงานที่เป็นแบบแผนเป็นระบบมากขึ้น โดยมีจุดเริ่มต้นที่สำคัญจากการจัดทำ “แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและลดปัจจัยเสี่ยง เหล้า บุหรี่ อุบัติเหตุ ภาคอีสาน” (ดังแผนภาพที่ 1) แผนยุทธศาสตร์นี้มีเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญ คือการตั้งเป้าไว้ว่าใน 20 ปีข้างหน้าคนอีสานจะไม่กินเหล้า ในการจัดทำยุทธศาสตร์ภาคอีสานฯ จึงมีประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการคือ การป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน รวมไปถึงการทำให้คนส่วนใหญ่เลิกพฤติกรรมการดื่มในงานบุญ และการทำให้ผู้ใหญ่ในจังหวัดเห็นความสำคัญของปัญหา และความร่วมมือเพื่อการแก้ปัญหานั้นนับเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างสังคมที่เป็นสุขให้กับพื้นที่ภาคอีสานในอนาคต และนับเป็นการกอบกู้เอกราชทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ภาคอีสานให้กลับมาด้วย

แผนภาพที่ 1 แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและลดปัจจัยเสี่ยงเหล้า บุหรี่ อุบัติเหตุ ภาคอีสาน

วิทยากรท่านที่ 4 นายจุลนพ ทองโสภิต (รองนายกเทศมนตรีนครขอนแก่น เทศบาลนครขอนแก่น)

เนื้อหาโดยสรุป : การทำงานที่นับเป็นความสำเร็จและทำให้ทั้งประเทศรู้จักจังหวัดขอนแก่น เกี่ยวกับการจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การจัดงานสงกรานต์ปลอดเหล้า หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ถนนข้าวเหนียว” โดยการดำเนินงานเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2545 ซึ่งการดำเนินงานในปีนี้ก็ค่อนข้างประสบความสำเร็จ และหลังจากนั้นทางเทศบาลก็จัดงานโดยไม่รับการสนับสนุนจากบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในช่วงปี 2548 ทางเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดแคมเปญ “สนุกได้โดยไม่แอลกอฮอล์” และแคมเปญนี้ได้ถูกขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องทุกปี สิ่งหนึ่งที่ช่วยให้การดำเนินงานสามารถเดินไปได้อย่างต่อเนื่องคือ มีการเก็บข้อมูล/ การทำโพลในช่วงการจัดงานสงกรานต์อย่างต่อเนื่องทุกปี เริ่มตั้งแต่ปี 2547 วัตถุประสงค์หลักในการสำรวจข้อมูลเพื่อ ตรวจสอบเรื่องการดื่ม การเมาของคนที่จะเข้า-ออกในพื้นที่การจัดงาน ข้อมูลจากการสำรวจตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน พบว่าแนวโน้มของคนที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเมามีจำนวนลดน้อยลง ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า จำนวนคนที่มาเที่ยวไม่ได้ลดลง

ที่ผ่านมาท้องถิ่นได้ดำเนินการเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการส่งเสริม ป้องกัน และตรวจจับป้ายโฆษณาที่กระทำผิด พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในการทำงานก็พบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ การที่ท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการปฏิบัติตาม พ.ร.บ ในบางข้อ

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) นโยบายในการแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของพื้นที่ ควรมาจากการยอมรับและการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้ง รูปแบบ soft law และ Law & Regulation
- 2) แรงสนับสนุนจากภาคประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ทั้งในระดับประเทศและในพื้นที่ และควรมีการทำงานร่วมสื่อมวลชน พระสงฆ์/ผู้นำทางศาสนา เยาวชน และสตรี
- 3) การแก้ปัญหาต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน และควรดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ โดยการประสบความสำเร็จนั้นมีส่วนประกอบสำคัญจากจังหวะและโอกาสในการขับเคลื่อนงาน
- 4) การแก้ปัญหาควรเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในพื้นที่ และควรสร้างพื้นที่และงาน (โอกาส) ที่ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ต่อเนื่องมากขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการป้องกันการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มเด็กและเยาวชน
- 5) ผู้บริหารในจังหวัดต้องให้ความสำคัญกับการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีความจริงจังในการบังคับใช้กฎหมาย พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และในพื้นที่อาจมีการกำหนดกฎ กติกาของพื้นที่เอง เช่น การกำหนดให้มีร้านค้าเพียงร้านเดียวใน 1 หมู่บ้าน หรือ 1 ตำบล ,การแสดงบัตรประชาชนทุกครั้งเมื่อซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

สรุปผลการประชุมช่วงการสนทนา : ร่วมสร้างทางเพื่อบูรณาการงานบุหรี เหล้า และ อุบัติเหตุ

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ ดร.สุรศักดิ์ ไชยสงค์ (อาจารย์ประจำคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และนักวิจัยอาวุโส ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา)

วิทยากรท่านที่ 1 ทพญ. ศิริวรรณ ทิพย์รังสฤษฎ์ (ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ และนักวิจัยอาวุโส สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ)

หัวข้อบรรยาย : บูรณาการ การควบคุมยาสูบในระดับพื้นที่

เนื้อหาโดยสรุป : การแก้ปัญหาบุหรีและสุรามีหลายส่วนที่คล้ายกันและสามารถทำงานร่วมกันได้ การแก้ปัญหาดังกล่าวมี 3 ปัจจัยร่วม คือ อุปสงค์ อุปทาน และสภาวะแวดล้อม

- 1) อุปสงค์ คือ คนและกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาโดยมุ่งเน้นที่เยาวชน
- 2) อุปทาน คือ สินค้าและธุรกิจ
- 3) สภาวะแวดล้อม คือ สถานที่ การเข้าถึง

มาตรการการควบคุมยาสูบที่ต้องขับเคลื่อนต่อไป คือ **มาตรการลด 3 เพิ่ม 2** คือ ลดด้านอุปสงค์และสิ่งแวดล้อม และ เพิ่มการควบคุมในส่วนของอุปทาน ซึ่งมีมาตรการดังนี้

- 1) **ลด**นักสูบบุหรี่หน้าใหม่ อายุ 15-18 ปี และ 19-24 ปี ทั้งชายและหญิง โดยเฉพาะในเพศหญิงที่มีอัตราการสูบเพิ่มมากขึ้น และมุ่งเน้นการแก้ปัญหาระดับพื้นที่ในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้น โดยเจาะจงไปยังจังหวัดที่มีปัญหาการบริโภคยาสูบสูง
- 2) **ลด**จำนวนผู้สูบเดิม ในเขตชนบทโดยเฉพาะผู้บริโภคยาเส้น อายุระหว่าง 15-44 ปี โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำด้านศาสนา นักปกครอง และบุคลากรที่ทำงานด้านสุขภาพ โดยเฉพาะ อสม.
- 3) **ลด**คว้นบุหรีมือสอง ที่บ้าน ที่ทำงาน และที่สาธารณะ โดยใช้มาตรการทางสังคมช่วย ในการแก้ปัญหา
- 4) **เพิ่ม**การควบคุมโฆษณาสินค้า
- 5) **เพิ่ม**กลไกการป้องกันอุตสาหกรรมยาสูบเข้ามาแทรกแซงนโยบายการควบคุมยาสูบของรัฐ

วิทยากรท่านที่ 2 นางเปรมปรีดี ขวณะนรเศรษฐ์ (สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 5 นครราชสีมา)

หัวข้อบรรยาย : บูรณาการงานเหล้า และอุบัติเหตุ (บุหรี)

เนื้อหาโดยสรุป : การเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนกำลังเป็นปัญหาสำคัญของทุกประเทศทั่วโลก ในแต่ละปีมี คนตายจากอุบัติเหตุสูงถึง 1.3 ล้านคน บาดเจ็บและพิการกว่า 50 ล้านคน และอัตราการเกิดอุบัติเหตุของคนไทยสูงถึง 30 คนต่อวัน ในปี 2552 อุบัติเหตุเหล่านี้นำให้เกิดความพิการร้อยละ 5-6 โดยอัตราการเกิดอุบัติเหตุได้ลดลงในช่วงหกปีที่ผ่านมา แต่แนวโน้มของการเสียชีวิตในกลุ่มเยาวชนกลับเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะ

เยาวชนกลุ่มอายุ 15-25 ปี มีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงสุด โดยพบอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 และร้อยละ 70 ของการเกิดอุบัติเหตุทางรถจักรยานยนต์มาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับขี่ ซึ่งกลุ่มงานที่ทำงานเพื่อแก้ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนมีหลักคิดสำคัญ ดังนี้

- อุบัติเหตุเป็นเรื่องที่ ป้องกันได้
- ควรมีการสร้างระบบความปลอดภัยในการเดินทางให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มที่เปราะบาง ได้แก่ คนเดินถนน คนขึ้นรถโดยสารสาธารณะ คนที่ขับขี่รถจักรยานยนต์ และกลุ่มเด็กและเยาวชน

ในปัจจุบันได้มีการกำหนดมาตรการพื้นฐานในการแก้ปัญหาอุบัติเหตุในระดับพื้นที่ ไว้ดังนี้

- Education คือ การสื่อสารและเผยแพร่องค์ความรู้ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาและส่งผลทำให้เกิดกระแสสังคม
- Enforcement คือ การบังคับใช้กฎหมาย ทั้งกับตัวบุคคล ระบบที่ดูแล (เช่น การขนส่งสาธารณะ)
- Engineering คือ การจัดการด้านวิศวกรรมจราจร (ออกแบบ-แก้ไข) ให้ถนน/สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่ โดยเฉพาะการแก้ไขจุดเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ
- Empowerment คือ การเสริมพลัง สนับสนุนให้บุคคลทุกระดับ ตั้งแต่ ผู้นำองค์กร ผู้ปฏิบัติ ท้องถิ่น-ชุมชน แก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ
- Emergency Medical Service คือ การมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาดูแลและช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ
- Evaluation คือ มีระบบข้อมูลเฝ้าระวัง ประเมินผล พร้อมทั้งนำมาวางแผนป้องกันแก้ไข

โดยการทำงานในพื้นที่จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างศักยภาพในการทำงาน ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างเครือข่าย และทำงานแบบการบูรณาการ

วิทยากรท่านที่ 3 นายบำรุง เป็นสุข (เครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคอีสานตอนล่าง)

หัวข้อบรรยาย : ประเด็นการณรงค์และนโยบายเครือข่ายงดเหล้าภาคอีสานตอนล่าง

เนื้อหาโดยสรุป : การทำกิจกรรมหรืองานปลอดเหล้าต่างๆ จำเป็นต้องใช้มติประชาสังคม และวัฒนธรรมที่เกื้อกูลกัน และต้องอาศัยเวลาในการเปลี่ยนค่านิยมที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยการจัดระเบียบสังคมเพื่อจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ มีดังนี้

- การร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์ และเป้าหมายร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้กับคนในพื้นที่
- การจัดการสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการปัญหา

นอกจากนี้ การจัดการปัญหาในระดับพื้นที่ยังต้องอาศัยนโยบายจากคณะกรรมการควบคุมในระดับจังหวัด และอาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอและจังหวัด ในการนำนโยบายนั้นมาปฏิบัติ และที่สำคัญจะต้องมีการรายงานผลและติดตามความก้าวหน้า ตัวอย่างการจัดการกับปัญหาในระดับพื้นที่ เช่น งานช้างปลอดเหล้า การดำเนินงานต้องมีมติที่ชัดเจน และที่สำคัญต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) การบูรณาการ คือ การหาภาคีเครือข่ายที่มีการเชื่อมโยงกันของข้อมูล ที่มีการทำงานร่วม และแทรกงานเข้าไปในแต่ละแผนงาน และส่วนสำคัญของการดำเนินงานคือ ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจ และมีความชัดเจนกับงานที่ทำ
- 2) การทำงานในพื้นที่ จะต้องมีความชัดเจนทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ นอกจากนี้ควรมีข้อมูลที่เป็นต้นแบบอยู่แล้ว หรือพื้นที่ที่ทำงานอยู่แล้ว และควรมี website ที่รวบรวมข้อมูล เพื่อให้คนในพื้นที่ได้เข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้
- 3) ควรมีการอภิปรายและพูดคุยกัน ระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อบูรณาการงานบูรณาการ เหล่า และอุบัติเหตุ ว่าประเด็นไหนที่ควรทำร่วมกัน และควรดำเนินการในพื้นที่ใดก่อน
- 4) การป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ นักสูบบุหรี่หน้าใหม่ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเร่งด่วน และควรทำงานอย่างต่อเนื่อง
- 5) การรณรงค์เพื่อลดปัญหาอุบัติเหตุไม่ควรทำเฉพาะช่วงเทศกาล แต่ควรมีการดำเนินการต่อเนื่องตลอดปี

สรุปผลการประชุม ช่วงการเปิดเวทีวิชาการ: การใช้งานวิชาการมาพัฒนางานด้านกฎหมาย (ห้อง A)

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ ภก.สุโรจน์ แพงมา (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น)

วิทยากรท่านที่ 1 ผศ.ดร.ดุขมิตติ์ อายุวัฒน์ (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ขอนแก่น)

หัวข้อบรรยาย : โครงการ การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เนื้อหาโดยสรุป : ผลการวิจัยในส่วนของการดำเนินการปฏิบัติและผลการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พบว่า ผู้จำหน่ายในจังหวัดอุดรธานี ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาห้ามจำหน่าย ถึงร้อยละ 80 และ 3 ใน 4 ของผู้จำหน่ายไม่ทราบว่าทำผิดกฎหมายเรื่องเวลาจำหน่าย และใช้เหตุผลนี้ขายให้กับเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี สำหรับการรับรู้ของผู้จำหน่ายต่อพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 พบว่า ผู้จำหน่ายมีการรับรู้ในมาตรการห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่บางประเภทในระดับมากเป็นสัดส่วนสูงสุด ส่วนการรับรู้เกี่ยวกับมาตรการห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบางเวลา ผู้จำหน่ายมีการรับรู้ในระดับต่ำเป็นสัดส่วนสูงสุด

วิทยากรท่านที่ 2 ดร.วชิรพงศ์ ภักดีกุล (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น)

หัวข้อบรรยาย : การพัฒนาตัวแบบแก้ไขปัญหาการละเมิดกฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน

เนื้อหาโดยสรุป : พบว่า ผลการวิจัยในส่วนของการวิเคราะห์การละเมิดกฎหมายฯ ของประชาชนที่สูง และมีการละเมิดทุกด้านที่กำหนดไว้ เพราะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เกิดจากบริบทสิ่งแวดล้อม สังคม จารีต ประเพณี ความคิดจิตใจ ทักษะชีวิต ที่เปลี่ยนแปลงตามลักษณะกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประกอบกับความไม่สอดคล้องของกฎหมายกับวิถีชีวิตประชาชนที่เปลี่ยนแปลง

วิทยากรท่านที่ 3 อ.รัชดา อุยยืนยงค์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี)

หัวข้อบรรยาย : การศึกษาแนวทางการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับชุมชน

เนื้อหาโดยสรุป : การศึกษาแนวทางการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า คำนิยามของคำว่า “เหล้า” ของคนในชุมชน มักเป็นข้อดีของเหล้า โดยการมองปัญหาที่พบจากการมีเหล้าในชุมชน มักเริ่มต้นจาก ผู้นำชุมชนที่เป็น active actor ที่พยายามแก้ปัญหาในชุมชนเอง พร้อมทั้งมีการสร้างกลไกอื่นเข้ามาเป็นจุดเคลื่อนและเสริมด้วยแรงผลักดันและแรงหนุน เช่น การมีกลุ่มเฝ้าระวัง เป็นต้น

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) ควรทำให้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 เข้าใจได้ง่าย และมีการสื่อสารออกไป และชุมชนควรมีเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายของชุมชนเอง เนื่องจากปัจจุบันเจ้าหน้าที่ ที่ดูแลการบังคับใช้กฎหมายยังขาดความชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้
- 2) ควรมีการพัฒนาสื่อที่เป็นมุมมอง ให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามกฎหมายในระดับพื้นที่
- 3) ควรผลักดันให้เกิดมาตรการในการจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชุมชน เนื่องจากเป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่สามารถออกได้โดยไม่ต้องรอกฎหมายระดับประเทศ และยังเป็นส่วนสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาไปเป็นกฎหมายระดับชาติได้ด้วย
- 4) เรื่องจารีตประเพณี วัฒนธรรมของอีสาน หากมองผิวเผินเกี่ยวข้องกับสุรามานาน จึงอยากให้การศึกษาลึกซึ้งกว่านี้ เพราะในความเป็นจริงจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธจะไม่เกี่ยวข้องกับสุราเลย แต่การนำสุรามาก็เกี่ยวข้องที่เป็นพิธีการเป็นเพียงการอุปโลกขึ้นมา ดังนั้น การทำวิจัยเรื่องเกี่ยวกับจารีตประเพณีด้านนี้อาจลึกซึ้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ มีตัวอย่างในการปรับเปลี่ยน เช่น จังหวัดสุรินทร์ ที่พยายามล้มล้างจารีตประเพณีเดิมในการดื่มสุรา ใช้น้ำมะพร้าว แทน เหล้าขาว

สรุปผลการประชุมช่วง การเปิดเวทีวิชาการ : ข้อมูลจากพื้นที่สู่เวทีวิชาการ

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ นายวิษณุ ศรีทะวงศ์ (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า)

วิทยากรท่านที่ 1 นายแพทย์จิรวัฒน์ มุลศาสตร์ (โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จ.อุบลราชธานี)

หัวข้อการบรรยาย : วัฒนธรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมอีสาน: การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา

เนื้อหาโดยสรุป : เนื่องจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน จนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในชุมชนหรือหมู่บ้าน ฉะนั้น มุมมองสังคมและวัฒนธรรมที่ศึกษาถึงบทบาทของการดื่มในชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ของสังคม ก็อาจมีความสำคัญที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจ และมองเห็นแนวทางที่จะจัดการกับปัญหาในภาพรวม นอกจากนี้ยังเป็นการปรับแนวทางการดำเนินงานให้เข้ากับสังคมและชุมชนได้ เพื่อให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี โดยอาศัยการสังเกต การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผลการศึกษาพบว่า ประชากรในหมู่บ้านแห่งนี้ มีการดื่มและขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกวัน ผู้ชายร้อยละ 90 เป็นผู้ดื่มอย่างน้อยปีละครั้ง

และมากกว่าครึ่งต้มเป็นประจำทุกวัน ผู้หญิงส่วนใหญ่ต้มเป็นครั้งคราวและต้มภายในบ้าน ส่วนใหญ่ต้มในหม้อบ้านและเป็นพื้นที่เปิด ปริมาณการต้มจะลดลงตามอายุ โอกาสในการต้ม คือ ต้มเป็นประจำทุกวัน ต้มในงานบุญต่างๆ และในโอกาสพิเศษ เช่น งานเลี้ยง เหตุผลส่วนใหญ่ในการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์มาจาก ต้มเพื่อแก้เหนื่อย เพื่อให้เจริญอาหาร กระตุ้นเลือดลม และที่สำคัญที่สุด คือ การต้มเพื่อเข้าสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านแห่งนี้มีการรับรู้ถึงผลกระทบทางบวกของแอลกอฮอล์มากกว่าผลกระทบทางลบ (เช่น มองปัญหาทางสุขภาพที่เกิดจากการต้ม เป็นปัญหาส่วนบุคคล และมองปัญหาจากอุบัติเหตุเป็นเรื่องของความประมาท) และเน้นที่การรับผิดชอบต่อตนเองหลังจากที่ต้มแล้ว ในหมู่บ้านแห่งนี้ มีการควบคุมทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์น้อยมาก เนื่องจากการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่ยอมรับในสังคมหมู่บ้าน และแทรกอยู่ในวัฒนธรรมของชุมชน ผลจากการศึกษานี้ คือ ได้เรียนรู้ถึงความต้องการของชุมชน และความเชื่อมโยงของการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์กับวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมต่อไป

วิทยากรท่านที่ 2 นายตามธรรม จินากุล (สมาคมอาศรมความรู้นครราชสีมา)

หัวข้อการบรรยาย : สถานภาพการต้มเหล้าในการจัดงานในชุมชน

เนื้อหาโดยสรุป : จากข้อมูลพบว่า 80,000 หม้อบ้านในประเทศไทย มีการเลี้ยงเหล้าในงานบุญ เนื่องจากเหล้าเป็นสิ่งที่เข้าถึงง่าย ในการจัดงานในหมู่บ้าน ร้านค้าที่เข้าไปจัดเลี้ยงสามารถเข้าใจโดยอัตโนมัติว่าต้องมีการเลี้ยงเหล้า โดยผู้จัดงานไม่จำเป็นต้องสั่ง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ปกติ ค่าใช้จ่ายของเหล้าและเครื่องต้มต้องสูงถึงประมาณห้าหมื่นถึงหนึ่งแสนบาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง และในเขตชุมชนหมู่บ้าน การช่วยงานจะแปรผันตามราคาค่าเหล้า (เช่น ค่าเหล้าแพง ก็จะช่วยมาก) การต้มเหล้าในงานเลี้ยง ถือว่าเป็นเรื่องที่ปกติ และมีความหมายและรูปแบบที่แตกต่างจากการต้มทั่วไป โดยชาวบ้านไม่ได้ตระหนักถึงหน้าที่ของเหล้าที่แท้จริงนั้น คือ เมื่อต้มก็จะเกิดอาการเมาและเกิดผลกระทบต่างๆ นอกจากนี้ ในชุมชนหมู่บ้าน เหล้ายังเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนที่เชื่อมถึงบรรพบุรุษหรือเทพเจ้า เช่น ใช้สำหรับเซ่นไหว้ในศาลปู่ตา เป็นต้น หากนำเหล้าออกจากพิธีกรรมดังกล่าวก็จะถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม ปัจจัย บริบท และวัฒนธรรมการต้มเหล้าในงานต่างๆ ในชุมชน เพื่อพัฒนารูปแบบการลดเหล้าในงานบุญ ในการศึกษาได้มีการพัฒนาโมเดล ที่ให้ความสำคัญกับวิธีการคิดของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน โดยหาวิธีการที่จะทำให้คนในหมู่บ้านสามารถคิดเองได้ มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการต้มเหล้า นำมาคุยกัน เพื่อหาคำตอบให้กับชุมชน และมีการนำข้อมูลมาสังเคราะห์ ถอดบทเรียน และพัฒนาเครื่องมือ เพื่อนำไปปฏิบัติในชุมชนต่อไป ซึ่งวิธีการทั้งหมดชาวบ้านจะเป็นผู้กำหนดเอง โดยมีทีมวิจัยให้คำแนะนำในการปฏิบัติ

วิทยากรท่านที่ 3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์เดช สารการ (คณะสาธารณสุขศาสตร์ ม.ขอนแก่น)

หัวข้อการบรรยาย : พฤติกรรมการต้มและผลกระทบจากการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ ของแรงงานภาคอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา

เนื้อหาโดยสรุป : กลุ่มแรงงานในภาคอีสานส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นการทำงานที่ต้องแข่งกับเวลา ตอบสนองกับการผลิต จึงทำให้แรงงานส่วนใหญ่มีทางเลือกของวิธีการพักผ่อนที่จำกัด และพบว่าแรงงานบางส่วนใช้เวลาพักผ่อนส่วนใหญ่ที่สถานบันเทิง และดื่มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ จากข้อมูลทั่วไปในเขตอุตสาหกรรมของจังหวัดนครราชสีมา พบว่ากลุ่มแรงงาน

ร้อยละ 47.6 ต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ โดยมีสาเหตุจากเพื่อนชวน และไม่สนใจในระดับตึกหรือของแอลกอฮอล์ และเมื่อคำนวณค่าใช้จ่ายพบว่า ร้อยละ 65.7 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อครั้ง ถูกใช้ไปกับเครื่องต้มแอลกอฮอล์ จากพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนและต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ ทำให้มีผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาพของตนเอง (เช่น การติดเชื้อ HIV การตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ การขาดงาน ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ) บุคคลรอบข้าง (เช่น ทะเลาะวิวาท การเกิดอุบัติเหตุทางจราจร) และระบบเศรษฐกิจโดยรวม (เช่น การสูญเสียประสิทธิภาพในการทำงานจากการขาดงานและประสิทธิภาพขณะทำงาน ค่ารักษาพยาบาล)

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความชุก พฤติกรรม และผลกระทบ จากการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ในกลุ่มแรงงานภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้รูปแบบการศึกษาแบบสำรวจ (Survey study) ในกลุ่มแรงงาน 2,220 คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มงานอาชีพเวชกรรม โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา และใช้แบบสอบถามในการสำรวจ จากผลการศึกษาพบว่า แรงงานร้อยละ 83.2 ต้มในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา โดยต้มบ่อยมากที่สุด สัปดาห์ละ 1-2 วัน และต้มหลังจากเลิกงาน นอกจากนี้ยังพบว่า ร้อยละ 30 ต้มแล้วขับชี่ยานพาหนะทุกครั้ง และยังมีผลกระทบทางด้านปัญหาสุขภาพครอบครัว (ร้อยละ 36.1 มีค่าใช้จ่าย 10 % หรือมากกว่าของรายได้ ในการจ่ายค่าเครื่องต้มแอลกอฮอล์) สังคม (ถูกว่ากล่าวจากเพื่อนบ้าน ทะเลาะวิวาท) และการทำงาน (ไปทำงานสาย ขาดงาน)

ข้อสรุปจากการศึกษานี้ คือ ขนาดของการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ในกลุ่มแรงงานค่อนข้างสูง เปียร์เป็นเครื่องต้มที่ต้มมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงง่าย สะดวกในการซื้อ และราคาถูก นอกจากนี้ ยังพบว่ามีสถานการณ์การต้มแล้วขับชี่ยานพาหนะด้วยตนเอง แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายควบคุมอย่างชัดเจน และผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก็ชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) ควรปรับเปลี่ยนวิธีการคิดของชาวบ้านในชุมชน โดยเน้นที่การสร้างความตระหนักให้ชาวบ้านมองเห็นถึงปัญหาที่มาจากเครื่องต้มแอลกอฮอล์ เมื่อชาวบ้านเกิดความตระหนักก็จะสามารถพัฒนาเครื่องมือที่จะใช้ในการแก้ไขและป้องกันได้
- 2) การแก้ไขปัญหาเรื่องแอลกอฮอล์ ต้องทำให้ชุมชนเข้าถึงเครื่องต้มแอลกอฮอล์ให้น้อยที่สุด และเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหานี้คือ กฎหมาย
- 3) การดำเนินงานต้องเริ่มงานแรกในการดำเนินงานให้ได้ อาจเป็นงานบุญปลอดเหล้า เพราะเมื่อเริ่มงานแรกได้ ก็จะเกิดการยอมรับจากชุมชน
- 4) ต้องมีการสร้างความหมายของเครื่องต้มแอลกอฮอล์ในชุมชนในเชิงลบที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น
- 5) เนื่องจากการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์เป็นวัฒนธรรมในชุมชนหมู่บ้าน ฉะนั้นควรศึกษาในเรื่องนี้ให้เกิดความเข้าใจ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่
- 6) ความแตกต่างในมุมมองของการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ นำมาสู่การแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาอาจจะใช้มาตรการเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยมาตรการหลายส่วนและความร่วมมือ ความรับผิดชอบร่วมกัน

สรุปผลการประชุมช่วงการนำเสนอกรณีศึกษา: การดำเนินนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับพื้นที่

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ นายธีระ วัชรปราณี (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า)

วิทยากรท่านที่ 1 พ.ต.ท.ภูวดล สุธรรมแปง (สถานีตำรวจภูธรเมืองสุรินทร์)

หัวข้อบรรยาย : การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมปัจจัยเสี่ยง ในจังหวัดสุรินทร์

เนื้อหาโดยสรุป : วาทีกรรมที่เคยเป็นตราบาปของจังหวัดสุรินทร์ คือ “มาสุรินทร์ ต้องกินสุรา ถ้าไม่กินสุรา เรียกว่าหมาสุรินทร์” ซึ่งเป็นวาทีกรรมที่สร้างความเจ็บปวดที่สุดให้กับคนจังหวัดสุรินทร์ ทำให้คนทั่วไปมองจังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดนักดื่ม จนใน ปี 2551 เริ่มมี พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทางจังหวัดสุรินทร์จึงเริ่มดำเนินการปลดปล่อยในงานประเพณีระดับจังหวัด คือ งานช้าง ซึ่งในอดีตงานช้างเป็นงานที่มีการทะเลาะวิวาทกันมาก คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ได้คิดริเริ่มและดำเนินการรณรงค์ในจังหวัด เพื่อลดปริมาณผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ป้องกันอุบัติเหตุความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อกอบกู้ศักดิ์ศรีและลบเลือนคำกล่าวที่ว่า มาสุรินทร์ต้องกินสุรา ให้เป็น “มาสุรินทร์ไม่กินสุรา เรียกว่า เทวดาสุรินทร์”

ในปี 2551 จึงเป็นปีแรกที่ดำเนินการให้งานช้าง เป็นงานปลอดเหล้า แต่เนื่องจากการดำเนินงานเป็นปีแรกจึงยังมีปัญหาและอุปสรรค คือ ยังมีร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณงานซึ่งเป็นสถานที่ราชการ และรอบถนนทั้งทางเข้าและทางออก และยังมีหน่วยงานของรัฐบางหน่วยงานที่เปิดซุ้มขายเอง ในปีนี้การดำเนินงานจึงยังไม่สำเร็จเท่าที่ควร ทางกลุ่มที่ดำเนินงานได้นำข้อมูลผลการดำเนินงานมาสรุปต่อคณะกรรมการควบคุมฯ ระดับจังหวัด และได้สรุปมาตรการใหม่ในการจัดงานช้างปี 2552 คือ เริ่มแรกของการดำเนินงานทางจังหวัดต้องไม่รับสปอนเซอร์จากบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด นอกจากนี้ยังมีการประชุมเพื่อเตรียมการประชาสัมพันธ์ ทั้งการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ จัดทำสปอร์ตโฆษณา ให้ อบต. ติดป้ายเตือน โดยในการประชุมวางแผนมีการแบ่งทีมงานเป็น 3 ชุด คือ **หนึ่งชุดไม่นวม** คอยแนะนำประชาสัมพันธ์ต่างๆ ชุดที่สอง คือ **ชุดป้องกัน** ซึ่งได้ขอความร่วมมือกับทางสรรพสามิตในการออกใบอนุญาตไม่ให้ขายในบริเวณรอบงาน ชุดที่สาม คือ **ชุดตำรวจ** ในชุดการปราบปราม มีการตั้งด่านสกัดทุกจุดในการที่จะนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาในบริเวณงาน และมีการยึดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำเข้ามาในงาน ผลจากการทำงานอย่างจริงจังทำให้ในปี 2552 ประสบความสำเร็จ เหตุการณ์ที่เคยเกิดลดลงอย่างเท่าตัว จนนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงานให้งานช้างปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นวาระของจังหวัด และขยายการทำงานไปสู่งานอื่นๆ เช่น งานเกณฑ์ทหารปลดปล่อย งานศพปลอดเหล้า

วิทยากรท่านที่ 2 นายแพทย์กิตติศักดิ์ คณาสวัสดิ์ (นายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคาม)

หัวข้อบรรยาย: การสร้างนโยบายในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่เทศบาลเมืองมหาสารคาม

เนื้อหาโดยสรุป : ในอดีตพบว่าทุกกิจกรรมของจังหวัดมหาสารคาม จะมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอยู่มาก ทำให้การเข้าถึงกลุ่มเยาวชนทำได้ง่าย จุดเริ่มต้นของงานรณรงค์เรื่องลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์งานแรก คือ งานสงกรานต์ปลอดเหล้า โดยมีการคุยกับผู้นำชุมชนถึงปัญหาที่เกิดจากงานสงกรานต์ ทั้งอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท การประพดุมิชอบ และมีการยกตัวอย่างจังหวัดขอนแก่นขึ้นมาให้เห็นว่าสามารถดำเนินการปลอดเหล้าในงานสงกรานต์ได้ประสบความสำเร็จ และยังมียงบประมาณจาก สสส. ทำให้ผู้นำชุมชนเห็นดีเห็นงามด้วย การทำงานสงกรานต์ปลอดเหล้าได้ดำเนินการมา 3 ปี ตั้งแต่ปี 2551-2553 ซึ่งประสบความสำเร็จมาก ซึ่งปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วม สอง คือ งานสงกรานต์ต้องสนุก มีน้ำเล่นได้ทั้งวันและต้องมีดนตรีสนุกสนาน ทำให้งานสงกรานต์ปลอดเหล้าของจังหวัดมหาสารคามประสบความสำเร็จอย่างดี จึงนำไปสู่การดำเนินงานการปลอดเหล้าในงานบุญประเพณีอื่นๆ เช่น งานบุญบั้งไฟ และงานลอยกระทง ซึ่งถือการเปลี่ยนมุมมองทางความคิดที่สำคัญให้ชาวอีสาน คือ การสนุกต้องมีเหล้า เป็น “สนุกได้แม้ไม่มีเหล้า”

วิทยากรท่านที่ 3 นายปรีชา แสนรัตน์ (เครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัดร้อยเอ็ด)

หัวข้อบรรยาย : การใช้บทบาทภาคประชาชนเฝ้าระวังและบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ จ.ร้อยเอ็ด

เนื้อหาโดยสรุป : บทบาทของประชาคมเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและการบังคับใช้กฎหมาย เริ่มต้นดำเนินงานหลังจากมีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 โดยเริ่มจากการพยายามเข้าไปมีบทบาทเป็นคณะกรรมการร่วมของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด และดำเนินการเฝ้าระวังและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้นในพื้นที่

ในปี 2552 ทางประชาคมได้เริ่มรณรงค์ให้ความรู้เรื่อง พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กับเครือข่ายต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบเนื้อหาสำคัญของ พ.ร.บ. เร็วที่สุด โดยมีเครือข่ายผู้นำสตรี เครือข่ายผู้นำชุมชน เครือข่ายเยาวชน และเครือข่ายพระสงฆ์ ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ช่วยลงพื้นที่ให้ความรู้กับชาวบ้าน แต่การลงพื้นที่ก็ยังพบปัญหาการต่อต้านจากชาวบ้านในชุมชน จึงมีการถอยมาตั้งหลักเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการของเครือข่ายประชาคมขึ้น โดยเชิญรองเจ้าคณะจังหวัดมาเป็นประธานเครือข่ายประชาคม ผวนกับในช่วงปีต่อมาท่านเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ดมรณะภาพ ท่านรองเจ้าคณะจังหวัดจึงได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดแทน จึงเป็นโอกาสให้เริ่มรณรงค์ในงานบุญประเพณีต่างๆ โดยเริ่มจากงานบุญพระเวส เริ่มนำร่อง 3 ตำบล ในอำเภอสุวรรณภูมิจนประสบความสำเร็จ และพบว่าสามารถลดค่าใช้จ่ายและลดความรุนแรงในงานได้จริง จึงได้ทำเป็นพื้นที่ตัวอย่างนำร่อง และขับเคลื่อนการปลอดเหล้างานบุญพระเวสให้เป็นวาระของจังหวัด ถึงแม้จะมีการดำเนินการที่เข้มข้น แต่การจำหน่ายและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ต้องห้ามตาม พ.ร.บ. อย่างเช่น สถานที่ราชการหรือโรงเรียน ก็ยังคงมีอยู่ และยังมีอีกหลายพื้นที่ที่บุคลากรของภาครัฐในพื้นที่ยังไม่ได้รับความร่วมมือ และยังมี การฝ่าฝืน พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ การดำเนินงานจึงต้องทำอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันสถานการณ์การบังคับใช้กฎหมายของจังหวัดร้อยเอ็ดสามารถดำเนินการให้ปลอดเหล้าในงานบุญพระเวสและงานกาชาด และพยายามผลักดันให้งานบวชปลอดเหล้าเป็นนโยบายระดับจังหวัด สำหรับงานศพปลอดเหล้าก็นับเป็นอีกหนึ่งงานที่ได้รับการตอบรับจากท้องถิ่นและมีการงานในพื้นที่

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) การจัดทำประชาคมในพื้นที่นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเริ่มต้นดำเนินงาน เนื่องจากเป็นช่องทางในการสร้างความร่วมมือของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง และในทุกมิติการทำงาน ในการทำงานทุกอย่างต้องให้เกียรติชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินงาน
- 2) การดำเนินงานใช้แนวคิด “น้ำดีไล่น้ำเสีย” เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่ใช่กลุ่มที่ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบ
- 3) การทำงานเพื่อจัดการปัญหาจากเครื่องต้มแอลกอฮอล์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่การดำเนินงานต้องอาศัยการเอาใจมาร่วมกัน และทำงานแบบบูรณาการโดยต้องทำงานแบบเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน
- 4) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานอีกประการหนึ่ง คือ การที่ผู้นำในแต่ละภาคส่วนร่วมดำเนินการขับเคลื่อนในการรณรงค์เรื่องเครื่องต้มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง
- 5) การดำเนินงานแต่ละหน่วยงานควรใช้จุดแข็งของตนเอง เช่น ส่วนของภาครัฐ เป็นผู้มีอำนาจอยู่ในมือ ก็ควรใช้อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็งและจริงจัง และภาคประชาชนเฝ้าระวัง ก็ควรเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ และช่วยสร้างกระแสปลดปล่อยให้กับพื้นที่อย่างต่อเนื่องด้วย

สรุปผลการประชุมช่วง ระดมสมอง มองปัญหา หาทาทางออก : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ รศ.ดร.มานพ คณะโต (เครือข่ายพัฒนาวิชาการและข้อมูลสารสนเทศภาคอีสาน และอาจารย์ประจำภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

ในปัจจุบันยังมีการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการช่วยวางแผนแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่น้อย โดยการแก้ปัญหาในพื้นที่ต้องขึ้นอยู่กับ

- 1) การมีข้อมูลสถานการณ์และความรุนแรงของปัญหา
- 2) การมีนโยบายจากภาครัฐ และ
- 3) การมีองค์ความรู้และวิธีการแก้ไขปัญหา โดยสิ่งสำคัญอีกประการ คือ การตอบโจทย์ให้ได้ว่า องค์ความรู้อะไรที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ภาคอีสาน

วิทยากรท่านที่ 1 ผศ.ดร.สุชาดา ภัยหลีกถ้ำ (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

หัวข้อบรรยาย : มองปัญหา หาทาทางออก : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่

เนื้อหาโดยสรุป : องค์ความรู้ที่มีความจำเป็นในการจัดการปัญหาจากเครื่องต้มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ ได้แก่

- 1) องค์ความรู้ด้านอุปสงค์ สำหรับองค์ความรู้ด้านอุปสงค์ในภาพรวมนั้นมีอยู่ค่อนข้างมาก แต่ในการตอบโจทย์ในเชิงปริมาณอาจจะไม่เพียงพอและขาดความชัดเจน

2) องค์ความรู้ด้านอุปทาน ได้แก่ความรู้ด้านการผลิต, ด้าน CSR advertising ซึ่งการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาด้านอุปทาน อาจยังเป็นการวิ่งตามฝั่งธุรกิจอยู่

3) องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการป้องกัน/การควบคุม ซึ่งควรทำการศึกษาเพิ่มเติมว่าแนวทางอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการป้องกันและจัดการกับปัญหาแบบยั่งยืน

4) องค์ความรู้ด้านผลกระทบ สำหรับองค์ความรู้ด้านผลกระทบค่อนข้างมีอยู่มากและมีการผลิตออกมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังขาดความชัดเจนของข้อมูล

5) องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับบทบาทสุราในสังคม ในสังคมไทยยังคงใช้เวลาค่อนข้างนานในการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการผลิตข้อมูลมาช่วยในการปรับเปลี่ยนมุมมองให้สังคมไทยมองว่า สุราไม่ใช่สินค้าธรรมดา

6) องค์ความรู้ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ความรู้ด้านนี้ยังขาดเรื่องของการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการต่างๆ

7) องค์ความรู้ด้านนโยบายแอลกอฮอล์ โดยองค์ความรู้ด้านนโยบาย อาจจะมีประสิทธิผลสำหรับต่างประเทศ แต่อาจจะใช้ไม่ได้ผลสำหรับประเทศไทย เช่น การควบคุมอายุผู้ซื้อ ซึ่งต้องการความชัดเจน

โดยการแก้ปัญหานี้ต้องคำนึงว่าปัญหานี้เป็นปัญหาที่อยู่ควบคู่กับมนุษย์ ดังนั้น การแก้ปัญหาก็มีความจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการแก้ไขที่ยาวนาน และอยากส่งเสริมให้มีเวทีแลกเปลี่ยนการทำงาน เพื่อให้คนที่เข้ามาทำงานจะได้ไม่ต้องเริ่มต้นจากศูนย์ รวมถึงเป็นการให้กำลังใจซึ่งกันและกันด้วย

วิทยากรท่านที่ 2 นายวิทยา บุญฉวี (ประชาคมงดเหล้าภาคอีสานตอนล่างจังหวัดอุบลราชธานี)

หัวข้อบรรยาย : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่ : อุบลสร้างสุขพื้นที่ทุกซอกทุกหัว

เนื้อหาโดยสรุป : พื้นที่มีปัญหาที่หลากหลายและมีความซับซ้อน ดังนั้น ในการทำงานในพื้นที่ต้องทำการบูรณาการที่หลากหลาย และต้องอาศัยความรู้ในหลายศาสตร์ นอกจากนี้ยังต้องการการมีส่วนร่วมจากหลายๆ ภาคส่วน เพื่อแสวงหาทางออกร่วมกัน ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ การได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ เช่น เครือข่ายเยาวชน เครือข่ายพระสงฆ์ และการมีผู้นำที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนงานแบบองค์รวม มีการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของพื้นที่ และจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมวิ่งปลอดเหล้า กิจกรรมระดมสมองเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาคูณการดื่มและการจำหน่ายสุรา โดยเน้นเริ่มต้นที่รากฐานของสังคม คือ การเปิดพื้นที่ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยหลังจากจัดกิจกรรมต่างๆ แล้ว ในจังหวัดได้มีการจัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินงานที่ช่วยวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่อง และได้มีการจัดทำงานวิจัยแบบชาวบ้าน ว่าด้วยเรื่องปัจจัยที่มาของการดื่ม เพื่อสนับสนุนแผนงานและนโยบายของคณะทำงานดังกล่าวด้วย ตัวอย่างการดำเนินการของพื้นที่ จ.อุบลราชธานี จะเริ่มต้นจากวัด และขยายไปสู่โรงเรียนและชุมชน โดยเริ่มอย่างเป็นทางการในปี 2551 และปี 2553 เครือข่ายเยาวชนได้ร่วมประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และในปี 2554 จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการประกาศให้การแก้ปัญหาคูณการดื่มแอลกอฮอล์เป็นนโยบายสาธารณะของจังหวัด

สิ่งสำคัญในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาคูณการดื่มแอลกอฮอล์นั้น นอกจากการใช้องค์ความรู้มาขับเคลื่อนการทำงานแล้ว คนที่ทำงานนี้จำเป็นต้องมีอุดมการณ์ร่วมกันด้วย

วิทยากรท่านที่ 3 นายยศพนธ์ แก่นจันทร์ (กลุ่มงานควบคุมโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น)

หัวข้อบรรยาย : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เนื้อหาโดยสรุป : ในจังหวัดขอนแก่นสิ่งที่เป็นปัญหาอยู่ขณะนี้ คือ การละเมิดกฎหมาย พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่องการโฆษณา ซึ่งทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลได้พยายามประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางกฎหมาย และดำเนินการควบคุม เฝ้าระวังการโฆษณาที่กระทำผิด พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการขอความร่วมมือจากร้านค้า/ผู้จำหน่าย ให้เป็นสถานที่ปลอดบุหรี่และการไม่ละเมิดกฎหมาย ในการทำงานที่ผ่านมา พบว่าการสร้างเครือข่ายเป็นเรื่องไม่ยากนัก แต่การรักษาสถานภาพการทำงานร่วมกันของเครือข่ายให้ได้เดินไปด้วยกันเป็นเรื่องที่ยากกว่า และเครือข่ายหลักที่ทำงานร่วมกันคือ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า มหาวิทยาลัยขอนแก่น และอื่นๆ แต่การดำเนินงานก็พบอุปสรรคที่สำคัญ คือ แรงเสียดทานจากฝ่ายธุรกิจ แต่การดำเนินงานก็ต้องดำเนินต่อไป เนื่องจากเรามีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ การสร้างขอนแก่น ให้เป็นสังคมอยู่ดีมีสุข เป็นสังคมปลอดเหล้าปลอดบุหรี่ ที่มาจากการทำงานและความร่วมมือของทุกภาคส่วน

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) ควรมีหน่วยงาน ที่รวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้เครือข่ายสามารถใช้งานได้ โดยไม่เป็นอุปสรรค และช่วยสนับสนุนการเข้าถึงงานวิจัย/งานวิชาการ ที่เครือข่ายต้องการ และข้อมูลที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินงานด้วย
- 2) ควรตั้งทีมวิชาการภาคอีสานขึ้นมาผลิตความรู้เพื่อรองรับการทำงานในพื้นที่
- 3) ควรมีงานวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นที่ยังขาดและใช้กรอบแนวคิดที่หลากหลายขึ้น เช่น แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมือง การศึกษาประเด็นผู้หญิง กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น
- 4) การแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรดำเนินการไปโดยใช้หลายๆ มาตรการ โดยไม่มุ่งเน้นไปที่การบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติ

รายงานการประเมินผล การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1
ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณเซส อ.เมือง จ.ขอนแก่น

จากการจัดประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใต้หัวข้อ “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่” ในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณเซส ขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น นั้น มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 165 คน มาจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบายในพื้นที่ ผู้ปฏิบัติงานในชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคประชาสังคม รวมถึงนักเรียน นักศึกษาดำเนิน ซึ่งทางศูนย์วิจัยปัญหาสุราได้สรุปผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการประชุมจากผู้เข้าร่วมประชุม พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจต่อการจัดการประชุมในภาพรวมในระดับมาก โดยมีเพียงประเด็นเรื่องระยะเวลาในการจัดประชุม ที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดการประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นประเมิน	ความพึงพอใจ					Mean	S.D.
	😊 มากที่สุด	>	😊 ปานกลาง	>	😊 น้อยที่สุด		
	5	4	3	2	1		
๑. เนื้อหาสาระของการประชุม	17.2 (5)	65.5 (19)	17.2 (5)			4.00	0.598
๒. รูปแบบของการจัดประชุม	3.4 (1)	69.0 (20)	24.1 (7)	3.4 (1)		3.72	0.591
๓. การมีส่วนร่วมในการประชุม เช่น การเปิดโอกาสให้ซักถาม	17.2 (5)	55.2 (16)	20.7 (6)	6.9 (2)		3.83	0.805
๔. การอำนวยความสะดวก ระหว่างการประชุม	27.6 (8)	55.2 (16)	17.2 (5)			4.10	0.673
๕. ระยะเวลาในการจัดประชุม	10.3 (3)	24.1 (7)	41.4 (12)	17.2 (5)	6.9 (2)	3.14	1.060
๖. สถานที่จัดประชุม	24.1 (7)	65.5 (19)	10.3 (3)			4.14	0.581
๗. อาหาร (ความสะอาด รสชาติ ความหลากหลายของอาหาร)	27.6 (8)	62.1 (18)	10.3 (3)			4.17	0.602
๘. ความพึงพอใจกับการจัดประชุม ในภาพรวม	17.2 (5)	69.0 (20)	13.8 (4)			4.03	0.566

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

9. ประโยชน์ที่ท่านได้จากการเข้าร่วมประชุมครั้งนี้

- 1) การได้รับความรู้ ในประเด็นดังต่อไปนี้
 - ความรู้เกี่ยวกับนโยบายแอลกอฮอล์ในระดับประเทศและนโยบายระดับพื้นที่
 - ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ เช่น รูปแบบการดำเนินงานของจังหวัด หรือพื้นที่ที่ดำเนินการได้เป็นผลสำเร็จ
 - ความรู้เกี่ยวกับข้อมูล สถิติ สถานการณ์ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบในพื้นที่
- 2) การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานวิชาการ กระบวนการขับเคลื่อนงาน และแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่
- 3) สามารถนำข้อมูลต่างๆ จากการประชุม รวมถึงตัวอย่างของแนวทางการดำเนินงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ไปปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานและการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในระดับพื้นที่
- 4) ได้รู้จักเครือข่ายที่ขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่มากขึ้น ทั้งเครือข่ายดำเนินงานเรื่อง เหล้า บุหรี่ อุบัติเหตุ และเครือข่ายที่ทำงานด้านสุขภาพ
- 5) ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 6) ได้รับข้อมูลและแนวทางในการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับการทำงานในปัจจุบันและแนวทางที่เป็นประโยชน์กับการทำงานในอนาคต
- 7) ได้ความภาคภูมิใจและเห็นถึงความตั้งใจจริงของคนในพื้นที่ ที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการทำงาน เพื่อหนุนเสริมต่อการแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่

10. ข้อเสนอแนะเพื่อให้การจัดประชุมครั้งต่อไป มีประโยชน์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- 1) ควรมีรูปแบบในการจัดประชุมที่หลากหลาย เช่น
 - ควรมีการจัดนิทรรศการ การออกบูธของพื้นที่ ควบคู่ไปกับการจัดประชุม เนื่องจากบางพื้นที่ไม่มีโอกาสได้นำเสนอบนเวที
 - ควรจัดให้มีเวทีนำเสนอผลงานของชุมชนที่เป็นต้นแบบ (Best practice) ในการจัดการปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเชิญให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องมานำเสนอ เช่น นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตำรวจ เป็นต้น

2) ควรมีประเด็น (Topic) ในการจัดประชุมที่หลากหลาย เช่น

- การนำเสนอผลงาน R2R และนวัตกรรมในแนวทางการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือข้อมูลแนวทางการดำเนินการบำบัดผู้มีปัญหาจากการดื่มสุรา ฯลฯ ให้กับสวิชาชีพได้แลกเปลี่ยนกันด้วย
- การนำเสนองานวิจัย PAR ในระดับชุมชน เพราะจะทำให้เห็นภาพของงานวิชาการที่จับต้องได้ และสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้จริง
- การนำเสนอประเด็นผู้หญิง ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่เชื่อมโยงกับเรื่องความรุนแรงในครอบครัว
- การนำเสนอประเด็นกลยุทธ์ของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (การตลาด การโฆษณา กลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน)

3) ควรเพิ่มจำนวนภาคีเครือข่ายให้มากขึ้น เช่น

- การเชิญผู้ว่าราชการจังหวัด และนายแพทย์สาธารณสุขเข้าร่วมการประชุม เพราะเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการทำงานได้เป็นอย่างดี
- การเชิญคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ของทุกจังหวัดในแต่ละภูมิภาคเข้าร่วมประชุม
- การขยายให้กลุ่มเครือข่ายในประเทศเพื่อนบ้านมาร่วมเข้าร่วมประชุมอย่างต่อเนื่อง

4) ควรมีการจัดทำสรุปผลการดำเนินการจัดประชุม ตลอดถึงแนวทางของแผนงานที่จะขับเคลื่อนร่วมกันผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ทาง website ของเครือข่าย

5) ควรมีการจัด การประชุมลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง และควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดการประชุมให้มากกว่านี้ โดยอาจเพิ่มระยะเวลาเป็น 2 วัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเพิ่มขึ้น

6) ควรรักษาเวลาในการนำเสนอในแต่ละช่วง เพื่อให้มีเวลาสำหรับแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น และควรเพิ่มโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

7) ควรจัดทำเอกสารประกอบการประชุม หรือสรุปผลงานวิชาการที่วิทยากรนำเสนอ รวมเป็นรูปเล่มเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้งานต่อ

8) ควรมีประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันระหว่างภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาครัฐ เพื่อให้เกิดภาพความร่วมมือในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

สรุป การประชุมวิชาการสู่ราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1
ประจำภาคเหนือ

“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ
เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554
ณ โรงแรม ฮอลิเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

กำหนดการ
การประชุมวิชาการสู่สาธารณะระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ประจำปีภาคเหนือ
“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรม ฮอลิเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

เวลา	กำหนดการ	วิทยากร
08.00-08.45	ลงทะเบียน	
08.45-09.00	กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุม	นพ.ทักษพล ธรรมรังสี พ.ญ.พັນธัญญา กิตติรัตน์ไพบูลย์
09.00-10.15	การอภิปราย เรื่อง : จากนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับประเทศ สู่ นโยบายและการดำเนินงานในระดับพื้นที่	ผู้ดำเนินรายการ: นพ.ทักษพล ธรรมรังสี วิทยากร : ภก.สงกรานต์ ภาคโชคดี นายธงชัย ยงยืน นายสุรพล เจริญสูตร
10.15-10.30	อาหารว่าง	
10.30-11.30	ช่วงเสวนา : ร่วมสร้างทางเพื่อบูรณาการ งานบุหรี เหล้า และ อุบัติเหตุ	ผู้ดำเนินรายการ: พ.ญ.พັນธัญญา กิตติรัตน์ไพบูลย์ วิทยากร : ทพญ.ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ นายสอน ขำปลอด นพ.ธีรวุฒิ โกมุกบุตร
11.30-12.00	ปาถกฐาพิเศษ : “การร่วมสร้างงาน วิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจาก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”	ศ.นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม
12.00-13.00	อาหารกลางวัน	
13.00-14.30	การเปิดเวทีวิชาการ :	
ห้องนันทา 1	การใช้วิชาการมาพัฒนางานแอลกอฮอล์ ในพื้นที่	ผู้ดำเนินรายการ: อ.นันทสิทธิ์ กิตติวรากุล
	A-1: การดูแลผู้มีปัญหาการดื่มสุราจาก ระบบสุขภาพสู่ชุมชน	นางนพวรรณ อุปคำ
	A-2: นวัตกรรมชุมชนเพื่อการส่งเสริม สุขภาพเชิงสร้างสรรค์: กรณีประเพณีการ แข่งเรือ จังหวัดน่าน	นางสาวรัตนพร ทองเขียว
	A-3: การดูแลผู้มีปัญหาการดื่มสุราใน ระบบยุติธรรม	นางสาวเพชรรัตน์ วิชา

เวลา	กำหนดการ	วิทยากร
ห้องนันทา 2	ข้อมูลจากพื้นที่สู่เวทีวิชาการ	ผู้ดำเนินรายการ: อ.กนิษฐา ไทยกล้า
	B-1: การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในเขตภาคเหนือ	ดร.กฤษณา กาเผือก
	B-2: โปรแกรมการบำบัดดูแลเชิงรุกในชุมชน (PACT)	ดร.หรรษา เศรษฐบุปผา
	B-3: ภาควิชาหลายกับเป้าหมายหนึ่งเดียว : เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนจังหวัดลำพูน	นายพัฒนา อินทะชัย
ห้องนันทา3-4	การนำเสนอกรณีศึกษา : การดำเนินนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับพื้นที่	ผู้ดำเนินรายการ: นายธีระ วัชรปราณี
	C-1: การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการลดละเลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จ.น่าน	นายกิตติศักดิ์ แก้วนิ่ม
	C-2: การใช้บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างความร่วมมือด้านบังคับใช้กฎหมายและผลักดันนโยบายในพื้นที่ จ.สุโขทัย	พระครูสุมนต์ธรรมธาดา
	C-3: กระบวนการผลักดันนโยบายด้านการบังคับใช้ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จ.พิษณุโลก	นายชาตรี ป้อมเป็น
14.30-14.45	อาหารว่าง	
14.45-16.00	ระดมสมอง มองปัญหา หาทิศทางออก : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบความต้องการในพื้นที่	ผู้ดำเนินรายการ: ผศ.ดร.นพ.อภิรักษ์ อร่ามรัตน์ วิทยากร : รศ. สิริตา ธีระวัฒน์สกุล นายสรวิชัย แวกอ นายธงชัย ยงยืน ดร.สุรศักดิ์ ไชยสงค์
16.00-16.10	กล่าวปิดการประชุม	นพ.ทักษพล ธรรมรังสี

ปาฐกถาพิเศษ
การประชุมวิชาการสูราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ประจำปีภาคเหนือ
“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรม ฮอลิเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

นมัสการพระคุณเจ้า พ.ญ.พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์ ที่ปรึกษากรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และผู้จัดการแผนงานพัฒนาระบบ รูปแบบวิธีการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาการบริโภคสุราแบบบูรณาการ (พรส.) นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ท่านวิทยาการ และผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมประชุมทุกท่าน วันนี้ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติ ที่ได้มาเป็นประธานเปิดการประชุมวิชาการสูราระดับภูมิภาค ซึ่งกำหนดให้จัดเป็นครั้งแรก ในปีนี้ได้จัดประชุมใน 2 ภาคคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2554 ที่จังหวัดขอนแก่น และภาคเหนือ ในวันนี้ โดยหัวข้อหลัก คือ ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ และวันนี้ผมได้รับเกียรติให้กล่าวปาฐกถาพิเศษ ในหัวข้อนี้ด้วย

สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบในภาพรวม

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่มาช้านานในสังคมไทย หลายพื้นที่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็น “วัฒนธรรมย่อย” ที่เกิดขึ้นร่วมกับการมีเทศกาลหรืองานบุญต่างๆ จนทำให้คนในพื้นที่นั้นมองว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องธรรมดา แต่เพราะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ใช่สินค้าธรรมดา จึงทำให้หลายพื้นที่ในสังคมไทยต้องประสบกับปัญหาและผลกระทบจากการดื่มที่เพิ่มขึ้น ทั้งด้านสุขภาพ (กาย ใจ) อุบัติเหตุ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่ที่ตัวผู้ดื่มเท่านั้น แต่ยังส่งผลไปถึงครอบครัว คนรอบข้าง ชุมชน สังคม และประเทศ ทุกฝ่ายล้วนมีส่วนในการแบกรับภาระจากปัญหาและผลกระทบจากสิ่งที่ไม่ได้ก่อขึ้น

ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการสำรวจปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ยของคนไทยก็พบว่ามีการดื่มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอัตราการดื่มโดยเฉลี่ยของคนไทยที่มีอายุมากกว่า 15 ปี เพิ่มขึ้นจาก 27.7 ลิตร ในปี 2540 เป็น 39.3 ลิตร ในปี 2550 นอกจากปริมาณการดื่มที่เพิ่มขึ้นแล้ว รูปแบบการดื่มของคนไทยจัดว่ามีความเสี่ยงในระดับสูง ทั้งความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาระยะยาวทางสุขภาพ และเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาเฉียบพลันต่างๆ เช่น การเกิดอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท เป็นต้น และนักดื่มชาวไทยยังมีความถนัดในการดื่มเพิ่มขึ้นด้วย โดยเหตุผลของการเข้าสู่เส้นทางนักดื่มนั้นมีความแตกต่างกันออกไป การดื่มเพื่อเข้าสังคมเป็นสาเหตุของการดื่มที่สำคัญซึ่งพบว่า ร้อยละ 43.8 ของคนไทยที่ดื่ม เริ่มต้นการดื่มเพื่อเข้าสังคม และร้อยละ 32.8 เริ่มต้นการดื่มเพราะถูกเพื่อนชักชวน

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระยะหลังนั้น ได้ส่งสัญญาณเตือนให้เห็นถึงแนวโน้มความรุนแรงของปัญหาจากการดื่มที่ประเทศไทยต้องเผชิญ ทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ โดยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดโรคและการบาดเจ็บกว่า 60 ชนิด ในปี 2547 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตของคนไทยถึง 26,000 คน และนับเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพลำดับหนึ่งในกลุ่มผู้ชาย และเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพลำดับที่สองของคนทั้งประเทศ สำหรับปัญหาและ

ผลกระทบทางสังคมนั้น พบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามามีผลทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การเกิดปัญหาในครอบครัว ปัญหาในการทำงาน ปัญหาความรุนแรง อาชญากรรม และอื่น ๆ

นอกจากปัญหาและผลกระทบทางด้านสุขภาพและสังคมแล้ว เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ที่พบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลต่อระบบเศรษฐกิจทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ผลเชิงบวกหมายถึงรายได้ของรัฐจากการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการจ้างงานและการก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในส่วนต่างๆ โดยในปี 2549 ประเทศไทยเก็บภาษีสรรพสามิตจากสุราคิดเป็นมูลค่า 72,871.5 ล้านบาท ส่วนผลกระทบในเชิงลบ หมายถึง มูลค่าความเสียหายต่อประเทศจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการศึกษาในประเทศไทยพบว่าผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปี 2549 มีมูลค่า 1.507 แสนล้านบาท ในส่วนนี้เป็นส่วนที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าที่สังคมต้องสูญเสียไปจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เมื่อเปรียบเทียบและหักล้างกับมูลค่าของผลกระทบเชิงบวกแล้ว พบว่ามูลค่าของความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นสูงกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างชัดเจน

อีกหนึ่งปัญหาที่นำมาซึ่งความท้าทายใหม่คือ ปัญหาจากการดื่มที่เกิดขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชน เนื่องจากการดื่มของกลุ่มนี้มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าใน 1 ปีสังคมไทยมีนักดื่มหน้าใหม่เกิดขึ้นประมาณ 260,000 ราย หากมองผลในระยะยาวแล้วการดื่มในกลุ่มเด็กและเยาวชนถือว่าเป็นสิ่งที่น่ากังวลเป็นอย่างยิ่ง เพราะผลจากการดื่มมีความเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร การบาดเจ็บ การเจ็บป่วย และผลกระทบที่ทำให้เกิดความพิการจนไม่สามารถเยียวยาให้กลับเป็นปกติได้ เหตุผลเหล่านี้จึงเป็นตัวสะท้อนว่าปัญหาและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่บ่อนทำลาย “อนาคตของสังคมไทย” และทำลายสุขภาวะ รวมถึงความอยู่เย็นเป็นสุข ของสังคมไทยในระยะยาว

ด้วยความไม่ธรรมดาของสินค้าแอลกอฮอล์ จึงทำให้การขยายตัวของการดื่มเป็นที่แพร่หลายไปเกือบทุกพื้นที่ และด้วยรูปแบบของการตลาดที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านปริมาณและมูลค่า การนำเข้าและผลิตเครื่องดื่มประเภทใหม่ๆ โดยเฉพาะเครื่องดื่มที่มีกลุ่มตลาดเฉพาะ เช่น เครื่องดื่มสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน และสำหรับผู้หญิง เป็นต้น นอกจากการทำการตลาดด้วยการโฆษณาทางตรงแล้ว ทางบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีการทำการตลาดที่เป็นการโฆษณาทางอ้อมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดการขยายพื้นที่ทางการค้าอีกด้วย เช่น การให้ทุนอุปถัมภ์ (Sponsorship) ในงานต่างๆ อาทิ งานกีฬา งานแสดงดนตรี และประเพณีต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่น สิ่งนี้จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์และสร้างความคุ้นเคยให้กับคนทั่วไป และช่วยให้เกิดการจดจำตราสินค้าจากการแสดงป้ายโลโก้ทั้งในใบปลิว โปสเตอร์และฉลากต่าง ๆ ในงาน นอกจากนี้ทางตัวแทนที่เป็นผู้จำหน่ายยังได้ทำการตลาดเชิงรุก ที่เจาะเข้าไปในพื้นที่ เช่น การจัดลานเบียร์ การออกบูธจัดจำหน่ายตามงานเทศกาลต่างๆ ในต่างจังหวัด เป็นต้น ด้วยการทำการตลาดทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงการทำงานเชิงรุกของกลุ่มผู้จำหน่าย จึงส่งผลให้คนทั่วไปไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในชุมชนเมือง หรือชุมชนชนบทก็สามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย

“เมื่อเกิดการขยายการดื่มเป็นวงที่กว้างขึ้น ก็ย่อมเป็นการขยายวงของปัญหาให้กว้างขึ้นด้วยเช่นกัน”

สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาคเหนือ

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา เรื่อง รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด พ.ศ.2550 ที่นำข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสุบุนห์และการดื่มสุราของประชากรไทย ปี 2550 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาทำการวิเคราะห์รายภาค พบว่า ภาคเหนือ ประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป มีความชุกของนักดื่มสูงสุด และมีสัดส่วนของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกระบบภาษีสูงสุด และเมื่อวิเคราะห์ความชุก

ของนักดื่มเยาวชนอายุ 15-19 ปี และ สัดส่วนของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนขับชี่ยานพาหนะ จะพบมากในภาคเหนือ เช่นกัน

สำหรับการวิเคราะห์เรื่องสัดส่วนของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในที่สาธารณะ ถึงแม้การดื่มในที่สาธารณะ ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคกลาง แต่ จ.เชียงใหม่ก็ยังเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในที่สาธารณะ ในกลุ่มผู้ดื่มอายุ 15 ปีขึ้นไป สูงสุด เช่นเดียวกับดัชนีคะแนนความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ ที่พบว่าดัชนีคะแนนความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์รายจังหวัดเฉลี่ยของภาค สูงสุดอยู่ที่ภาคกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดพบว่า จ.แพร่ เป็นจังหวัดที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์สูง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพฤติกรรมการดื่มประจำ และดื่มหนัก

ความเชื่อมโยง : วิชาการกับการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์

จากข้อมูลที่ได้อธิบายไปแล้วว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นปัจจัยทำลายสุขภาพของคนไทย ในอันดับต้นๆ และยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาและผลกระทบด้านสุขภาพ อุบัติเหตุ สังคม และเศรษฐกิจ หากย้อนกลับมามองภาพรวมของปัญหาที่มาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่หรือชุมชน ก็คงพบกับภาพของปัญหาที่ไม่ต่างกันกับในระดับประเทศ ที่พบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ การบาดเจ็บ การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุ และความรุนแรงต่าง ๆ นอกจากนี้การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจนอีกด้วย

สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหมือนเหตุผลเริ่มต้น ที่ทำให้หลายคนที่ต้องพบเจอกับปัญหาและหลายชุมชนในสังคมไทยมีความตื่นตัวต่อปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จนนำไปสู่การคิดหาแนวทาง และวิธีการในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่มาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และในการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ต้องมีการดำเนินการควบคู่กันไปในหลายนโยบาย/มาตรการ และต้องวางแผนการดำเนินการทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และในระดับพื้นที่ เพราะบริบทและปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ การควบคุมและจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละระดับนั้น จำเป็นต้องดำเนินการโดยใช้หลักฐานทางวิชาการมาเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้เกิดการจัดการกับปัญหาดังกล่าวด้วย

ตัวอย่าง : การใช้งานวิชาการมาจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในพื้นที่ อ.เมือง จ. น่าน

การเริ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่อำเภอเมืองน่าน มาจากการใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส คือ จากสถานการณ์สุดอ (คนน่านมีการดื่มเหล้ามากที่สุดเป็นอันดับ1 ของประเทศ) กลับมาช่วยแก้ปัญหา หากจะพูดถึงการแก้ไขและการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ที่เป็นความภูมิใจของชาวน่านคงหนีไม่พ้น “การแข่งขันเรือที่ยิ่งใหญ่ ที่ไม่มีเหล้าเปียร์” โดยการเริ่มงานแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่านมีมาตั้งแต่ปี 2547 แต่กว่าจะได้รับการยอมรับและเห็นด้วยจากคนส่วนใหญ่ก็ต้องใช้เวลานานถึง 4 ปี (ตั้งแต่ปี 2547-2550) การทำงานนี้ก็เจอกับปัญหาอุปสรรคนานัปการ ทั้งในเรื่องของแรงต้านทั้งจากคนดื่ม คนขายในระดับจังหวัด และจากบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เคยเข้ามาสนับสนุนการจัดงานแข่งเรือในช่วงที่ผ่านมา และยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียคนอื่นๆ ในจังหวัดอีกด้วย

ไม่ว่าเวลาในการเริ่มจะนานแค่ไหนและจะเจอแรงต้านมากเท่าไร คนทำงานก็ยังต่อสู้และผ่านปัญหาเหล่านั้นมาได้ โดยการทำงานมีหลักการที่ช่วยให้งานสำเร็จได้คือ การใช้ข้อมูลมาทำงาน โดยเฉพาะข้อมูลที่คน จ.น่านมีการตีพิมพ์มากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของประเทศ สิ่งนี้ทำให้คนในพื้นที่เกิดความตระหนักและเห็นด้วยกับการหาทางแก้ปัญหา นอกจากนี้สิ่งที่ช่วยให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องคือการที่สาธารณสุข จ.น่าน กับทางเทศบาลเมืองน่าน มีข้อมูลให้คนในพื้นที่ได้เห็นว่าการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า สามารถลดอุบัติเหตุ ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในช่วงเทศกาลได้ โดยเฉพาะในช่วงปีหลัง ๆ พบว่าลดผู้เสียชีวิตลงได้ 100% โดยสิ่งที่ช่วยให้งานสำเร็จอีกอย่างคือ การสร้างช่องทางโอกาสให้กับการทำงาน เช่น การผลักดันให้การแข่งเรือปลอดเหล้าประกาศเป็นนโยบายระดับจังหวัด เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดคือคนที่ทำงานต้องอดทน อดทน และอดทน รวมถึงมีความเสียสละ และต้องทำงานแบบกัดไม่ปล่อยเพราะเราเชื่อมั่นว่า “คนดียังมีอีกเยอะ และคนดีที่พร้อมจะทำงานด้านนี้ยังมีอีกเยอะเช่นกัน”

วันนี้ ก็ต้องขอขอบคุณท่านทั้งหลายที่ได้เสียสละเวลามาเพื่อเข้าร่วมประชุม มาร่วม ออกความคิดเห็นทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ และการมาร่วมเป็นกลไกสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบายในพื้นที่ และผู้ปฏิบัติงานด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการทำงานวิชาการในการจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ภาคอีสาน ที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้ ไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนและมีคุณภาพ และก็ต้องขอบคุณทางศูนย์วิจัยปัญหาสุรา แผนงานวิชาการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้เสพสารเสพติดในชุมชน (ผรส.) และองค์กรพันธมิตรและเครือข่าย ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดงานครั้งนี้ ขอให้การประชุมครั้งนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติในภาพรวมอย่างและสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงนั้น ต้องดีกว่าเดิม และสุดท้ายต้องขอขอบคุณในความตั้งใจของท่านทุกท่านอีกครั้ง

สรุปผลการประชุมและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

จากการประชุมวิชาการสู่สาธารณะระดับภูมิภาคครั้งที่ 1 ประจำปีภาคเหนือ
“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรม ฮอลิเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

 สรุปผลการประชุมช่วงอภิปราย : จากนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับประเทศ สู่การดำเนินงานในระดับพื้นที่

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key messages)

ผู้ดำเนินรายการ : นายแพทย์ทักษพล ธรรมรังสี (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ)

วิทยากรท่านที่ 1 ภก. สงกรานต์ ภาคโชคดี (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า)

เนื้อหาโดยสรุป : จากข้อมูลในระดับประเทศ พบว่านักดื่มหน้าใหม่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และเคยมีงานวิจัยที่พบอายุในการเริ่มต้นดื่มของเด็กที่ต่ำสุดคือสี่ขวบ นอกจากนี้พบว่าเด็กที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีโอกาสใช้ยาเสพติดมากกว่าเด็กที่ไม่ดื่มถึงเจ็ดเท่า และในกลุ่มเด็กที่สูบบุหรี่จะมีโอกาสในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ห้าเท่า ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดการกับปัญหา และสังคมไทยก็เริ่มหันกลับมาให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น เห็นได้จากการร่วมลงชื่อกว่า 13 ล้านคน เพื่อสนับสนุนและผลักดันให้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ผ่านมติของสภาฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดฉบับหนึ่ง แต่หากมองถึงความครอบคลุมในการดำเนินงานเพื่อจัดการกับปัญหาแล้ว กฎหมายฉบับนี้ยังมีข้อจำกัดอีกหลายส่วน เพราะฉะนั้นในการทำงานเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ต้องอาศัยทั้งกระบวนการนโยบายในระดับพื้นที่และนโยบายระดับประเทศเดินไปด้วยกัน

วิทยากรท่านที่ 2 นายธงชัย ยงยืน (ที่ปรึกษาคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดลำพูน และผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคเหนือตอนบน)

เนื้อหาโดยสรุป : ปัจจุบันการทำงานเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ไม่ได้มีเป้าหมายในการดำเนินงานเพียงแค่การทำตามนโยบายระดับประเทศเท่านั้น แต่เป็นการดำเนินงานที่เน้นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ โดยกระบวนการชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการปัญหาในระดับพื้นที่ และในหลายพื้นที่พบว่านโยบายระดับประเทศเกิดขึ้นหลังนโยบายของชุมชน โดย

นโยบายระดับประเทศได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการในระดับพื้นที่ ซึ่งการดำเนินงานในระดับพื้นที่ มีความเชื่อมโยงกับ

- 1) สภาพปัญหาในพื้นที่และความเกี่ยวข้องกับประเด็นนโยบาย
- 2) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ซึ่งต้องทราบว่าในพื้นที่มีใครที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานบ้าง
- 3) ข้อมูลของปัญหาและความชัดเจนถูกต้องของข้อมูล หากข้อมูลยังไม่เพียงพอควรต้องหาเพิ่ม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ป่วยโฆษณา จำนวนร้านขายที่ขายให้เด็กต่ำกว่า 20 ปี จำนวนคนที่ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น
- 4) กฎหมาย/บัญญัติ/นโยบายที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับกฎหมายระดับชาติ
- 5) การประมวล/รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน รวมถึงการเรียนรู้จากการดำเนินงานของจังหวัดอื่นๆ ด้วย
- 6) กระบวนการจัดเวทีเครือข่าย ซึ่งช่วยในการหาแนวร่วมในการทำงาน และเป็นช่องทางในการตรวจสอบข้อมูลหรือเพิ่มข้อมูล
- 7) กระบวนการรณรงค์สาธารณะ
- 8) การนำเสนอข้อมูลกับผู้ทำงานเชิงนโยบาย และการกระจายข้อมูลสู่เวทีสาธารณะ
- 9) การสร้างช่องทางในการสื่อสาร เนื่องจากกลุ่มสื่อมวลชนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน
- 10) กระบวนการติดตามผล

วิทยากรท่านที่ 3 นายสุรพล เจริญสูตร (นายกเทศมนตรีเมืองน่าน สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน)

เนื้อหาโดยสรุป: เดิมวัฒนธรรมการดื่มในสังคมของเมืองน่านนั้น เป็นการดื่มเพื่อรับแขกและดื่มเพื่อนั่งพูดคุยกัน โดยทุกบ้านจะมีแคร่อยู่บริเวณหน้าบ้านเพื่อใช้ในการนั่งดื่มและพูดคุยกัน โดยเหล่าชาวจะมีราคาถูกและสามารถหาซื้อได้ง่ายมาก ในพื้นที่ จ.น่าน มีแหล่งผลิตเหล้าขาว/เหล้าพื้นบ้านกว่า 300 โรง ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่สามารถถูกกดดันจากสังคมให้ดื่มตามวัฒนธรรม ซึ่งยากต่อการปฏิเสธเป็นอย่างมาก โดยการทำงานเพื่อควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ของจังหวัดน่านนั้น ได้มีการหาจุดยืนร่วมในการทำงาน ที่สำคัญคือเน้นการสร้างเครือข่ายและหาความร่วมมือร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แม้ที่ผ่านมาจะมีตัวอย่างการทำงานที่ประสบความสำเร็จ แต่ในความเป็นจริงการดำเนินงานก็ยังพบกับอุปสรรคอีกหลายประการ เช่น ในการทำงานแข่งเรือปลอดเหล้า ก็ยังพบว่ามีการขาย-ดื่มในงานที่จัด ซึ่งส่วนหนึ่งต้องยอมรับว่า กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าต้องเสียผลประโยชน์จำนวนมาก หากไม่มีการปราบก็จะมีลักลอบขายและดื่มในงาน แต่ส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การทำงานยังสามารถดำเนินต่อไปได้ คือ

- 1) ตัวของผู้ทำงาน คือ ผู้ทำงานต้องต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง
- 2) เครือข่ายที่ช่วยในการทำงาน คือ ต้องมีการดำเนินการโดยความร่วมมือของเครือข่าย
- 3) มีการวางแผน (ต้องมียุทธศาสตร์) คือ มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่าย

นอกจากนี้ในการดำเนินงานต้องอาศัยเครือข่ายสื่อมวลชนเข้ามาเป็นส่วนสนับสนุนด้วย เช่น การเตรียมประเด็นให้นักข่าวถามเกี่ยวกับเรื่องการจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับผู้ใหญ่ในจังหวัด เพื่อให้มีการแสดงท่าทีที่ชัดเจนต่อการจัดการกับปัญหาต่อสาธารณะชน

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) การทำงานเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ควรต้องมองการจัดการปัญหาโดยเริ่มจากการหาคนที่เป็นแนวร่วมกับเรา เรียนรู้ร่วมกัน และร่วมสร้างกระแสให้พื้นที่/สังคม ได้หันกลับมามองและเข้าใจถึงปัญหาที่มาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปด้วยกัน
- 2) กระบวนการทางกฎหมายควรมีการจัดการและการลงโทษผู้ที่ทำผิดตามกฎหมาย รวมถึงให้มีการนำเสนอข้อมูลผ่านช่องทางสื่อ เพื่อเป็นบทเรียนให้กับสังคมและผู้ประกอบการด้วย
- 3) ควรสนับสนุนการจัดทำนโยบายในระดับพื้นที่ เช่น ประเด็นใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ ทางพื้นที่อาจจะมีการประสานปรึกษากับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มสาธารณสุขจังหวัด พระ ตัวแทนคนในชุมชน เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมในการออกใบอนุญาตฯ และให้การออกใบอนุญาตฯ ทำได้ยากขึ้น

สรุปผลการประชุมช่วงการสนทนา : ร่วมสร้างทางเพื่อบูรณาการงานบุหรี เหล้า และ อุบัติเหตุ

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ: พญ.พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์ (ที่ปรึกษากรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และผู้จัด การแผนงานพัฒนาระบบ รูปแบบวิธีการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาการบริโภคสุราแบบบูรณาการ)

วิทยากรท่านที่ 1 ทพญ.ศิริวรรณ ทิพยรังสฤษฎ์ (ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ และนักวิจัยอาวุโส สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ)

เนื้อหาโดยสรุป : ปัจจัยร่วมในการจัดการกับปัญหาจากบุหรี เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอุบัติเหตุ มีอยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) อุปสงค์ หมายถึง คน 2) อุปทาน หมายถึง สินค้า ธุรกิจ และ 3) สถานะแวดล้อม หมายถึง สถานที่ และการเข้าถึง โดยจุดเน้นในการแก้ไขปัญหของเรื่องบุหรี มีดังนี้

1) ด้านอุปสงค์ คือ การลดนักสูบหน้าใหม่ (อายุ 15-24 ปี) โดยปัจจัยที่มีส่วนสำคัญของการลดนักสูบหน้าใหม่ เช่น สังคมและครอบครัวที่อบอุ่น เป็นต้น และการลดผู้สูบบุหรี่ (อายุ 15-44 ปี) โดยเน้นการทำงานร่วมกับกลุ่มที่เป็น Role model อาทิ กลุ่มผู้นำศาสนา อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวเป็นแบบอย่างในการลดการบริโภคยาเส้น

2) ด้านอุปทาน คือ ด้านธุรกิจให้มีการควบคุมการโฆษณา และเพิ่มกลไกการป้องกันการแทรกแซงนโยบายกับทางภาครัฐ เช่น การไม่รับเงินสนับสนุนจากบริษัทที่ใช้กลยุทธ์การตลาดด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR

3) ด้านสภาวะแวดล้อม คือ การสนับสนุนให้มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา เช่น การกำหนดพื้นที่ห้ามสูบบุหรี่ ที่ทำงาน สวนสาธารณะ เป็นต้น

สำหรับสถานการณ์บุหรี่ พบว่า ในอดีตการสูบบุหรี่ในกลุ่มประชากรอายุ 15 ขึ้นไป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงที่สุด แต่ปัจจุบันภาคใต้มีอัตราการสูบบุหรี่สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคเหนืออัตราการสูบบุหรี่ลดลงต่ำกว่าภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพศชายสูบบุหรี่มากกว่าเพศหญิง แต่ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้หญิงอายุ 15-18 ปี และอายุ 19-24 ปี มีอัตราการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 และในภาคชนบทส่วนใหญ่จะมีการสูบบุหรี่มากกว่าบุหรืมวน

วิทยากรท่านที่ 2 นายสอน ขำปลอด (เครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคเหนือตอนล่าง และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก)

เนื้อหาโดยสรุป : ความเป็นมาของการริเริ่มสร้างเครือข่ายของสำนักงานองค์กรเครือข่ายงดเหล้า (สคล.) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างเริ่มในปี 2551 โดยเริ่มสร้างเครือข่ายใน 8 จังหวัด ร่วมขับเคลื่อนการทำงานโดยเครือข่าย 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) เครือข่ายหมออนามัย และตัวแทนเครือข่ายภาคประชาคม โดยมีตัวอย่างผลการดำเนินงานดังนี้

1) ภาคเหนือตอนล่าง มีการจัดกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่องให้แก่ผู้ประสานภาคแต่ละจังหวัด เพื่อต้องการให้เกิดการทำงานที่ต่อเนื่อง โดยเน้นการสกัดนักดื่มหน้าใหม่ เปลี่ยนใจนักดื่มหน้าเก่า ลดค่านิยมสังคมที่มอมเมา และเน้นการพัฒนาเครือข่ายโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ และการทำประชาคม เพื่อให้มีการกลับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ

2) การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายต่างๆ และร่วมดำเนินงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น

- มีการจัดตั้งเครือข่ายเยาวชน เพื่อมาเป็นแรงสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ
- ในจังหวัดพิษณุโลกมีการรณรงค์การปฏิบัติตามกฎหมายการควบคุมบุหรี่และเหล้า โดยการสร้างความเข้าใจกับพื้นที่ เช่น ร้านค้า ขนส่ง และร่วมสร้างเครือข่ายด้วยการประสานการลงพื้นที่กับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) และมหาวิทยาลัยนเรศวร ในการตรวจจับผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

สำหรับการบูรณาการงานด้านบุหรี่ อุบัติเหตุ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ยังขาดความเข้าใจในการบูรณาการและการดำเนินงาน ในความเป็นจริงการทำงานควรดำเนินการเป็นเรื่องๆ แยกกัน และทำแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยบทบาทของสำนักงานองค์กรเครือข่ายงดเหล้า (สคล.) คือ การช่วยประสานงาน และช่วยเสริมพลังกับประชาคมเพื่อสนับสนุนกระบวนการภาคประชาคม และการสนับสนุนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) ในการบังคับใช้กฎหมาย

วิทยากรท่านที่ 3 นายแพทย์ธีรวุฒิ โกมุกบุตร (ประธานเครือข่าย ลด ละ เลิก บุหรี่ เหล้า จ.เชียงใหม่ และคณะทำงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและป้องกัน อุบัติเหตุจราจรระดับจังหวัดภาคเหนือตอนบน)

เนื้อหาโดยสรุป : ในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา ช่วงวันหยุดสงกรานต์จังหวัดเชียงใหม่ จะมีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนถนนประมาณ 7 คนต่อวัน โดยส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการเมาแล้วขับและได้รับบาดเจ็บคิดเป็นประมาณร้อยละ 80 แต่ในปัจจุบันอัตราการเสียชีวิตลดลงเหลือ 2 คนต่อวัน และการเมาแล้วขับและได้รับบาดเจ็บลดลงเหลือร้อยละ 40 จากข้อมูลเหล่านี้พบว่าอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกัน สำหรับการทำงานเพื่อการควบคุมปัญหาด้านอุบัติเหตุที่มีความเชื่อมโยงกับการทำงานด้านการรณรงค์ หรือลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อจัดการกับปัญหาทั้งเรื่องอุบัติเหตุ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ คณะทำงานอุบัติเหตุจราจรจังหวัด ที่ดำเนินโครงการสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนในจังหวัดน่าน (สอจร.) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานของศูนย์ปลอดภัยระดับจังหวัด ในการดำเนินงานได้มีการบูรณาการงานกับทุกภาคส่วน โดยการสร้างและแสวงหาเครือข่ายด้วยหลัก 3 ช. ได้แก่

- 1) ชง คือ การนำเสนอข้อมูลให้เครือข่าย โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
- 2) เชิญ คือ การเชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมเพื่อแก้ไขปัญหา
- 3) ชม คือ การชื่นชมยกย่องให้เกียรติผู้ทำงานร่วมกัน

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุทำให้เกิดอุบัติเหตุ และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจที่เป็นปัญหาอย่างมากไม่ใช่เพียงแค่ผู้ดื่มเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อคนรอบข้างและสังคมด้วย โดยทุกภาคส่วนต้องทำงานร่วมกันเพื่อจัดการกับปัญหา ที่สำคัญในชุมชนจะต้องร่วมมือกันทำงาน และในการเสวนาวันนี้ นอกจากการมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแล้ว ก็ยังเป็นการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และเห็นแนวทางการทำงานบูรณาการร่วมด้วยกัน เพื่อจะได้แก้ไขและจัดการกับปัญหาให้ดียิ่งขึ้น

สรุปผลการประชุมช่วงการเปิดเวทีวิชาการ : การใช้วิชาการมาพัฒนางานแอลกอฮอล์ในพื้นที่

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ อ.นันทสิทธิ์ กิตติวรากุล (คณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

วิทยากรท่านที่ 1 นางนพวรรณ อุปคำ (โรงพยาบาลจอมทอง จ.เชียงใหม่)

หัวข้อบรรยาย : การดูแลผู้มีปัญหาการดื่มสุราจากระบบสุขภาพสู่ชุมชน

เนื้อหาโดยสรุป : ปัจจุบันผู้มีปัญหาการดื่มสุราที่เข้ารับบริการในสถานบริการสุขภาพมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ โดยมีทั้งกลุ่มที่มาด้วยปัญหาการดื่มสุราโดยตรง และกลุ่มที่มีปัญหาการดื่มร่วมกับปัญหา

สุขภาพกาย การบำบัดรักษาผู้ติดสุราที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะหลายสาเหตุ ได้แก่ การขาดการรักษาที่ต่อเนื่องต่อเนื่อง การหยุดการบำบัดก่อนครบกำหนด การกลับไปดื่มสุราซ้ำดื่มโดยเฉพาะ กลุ่มที่สุขภาพทางกายทุเลาลง ในส่วนของโรงพยาบาลก็มีศักยภาพจำกัด ไม่มีหมอผู้ป่วยแยกเฉพาะ ขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญ จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการวางแผนการดูแลผู้ติดสุราอย่างครอบคลุม โครงการนี้เน้นไปที่ มาตรการดูแลระยะยาวหลังการรักษา (After care service) ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้สามารถคงการหยุดดื่มหรือลดความเสี่ยงในการดื่มลง เพื่อให้กลับไปใช้ชีวิตในชุมชน สังคมได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีการดำเนินการกันเป็นเครือข่ายตาม 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่

- 1) การติดตามเชิงรุกในชุมชนและให้การดูแลรายกรณี โดยมีการจัดตั้งโครงการใกล้บ้านसानใจ
- 2) กลุ่มช่วยเหลือกันเอง (self help group) โดยได้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนและเชื่อมโยงญาติชุมชน บุคลากรสุขภาพให้เข้ามามีบทบาทร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งกลุ่ม AA Group (กลุ่มผู้เลิกสุรานิรนาม) และ
- 3) การบำบัดฟื้นฟูในชุมชนโดยชุมชน (community action)

ผลลัพธ์จากโครงการพบว่า ผู้ดื่มลดการดื่มลง ครอบครัวและญาติ มีความขัดแย้งลดลง สัมพันธภาพดีขึ้น เงินออมเพิ่มขึ้น ปัญหาอุบัติเหตุและทะเลาะวิวาทในชุมชนลดลง พุดคุยกันมากขึ้น และเกิดมาตรการในชุมชนขึ้น เช่น กลุ่มร้านค้าให้ความร่วมมือในการงดจำหน่ายสุราในวันพระ และงดจำหน่ายสุราให้เด็ก/เยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี กำหนดสถานที่ปลอดสุรา เช่น วัด โรงเรียน สนามกีฬา มีโครงการลด ละ เลิก การดื่มสุราในชุมชน โดยได้มีการร่วมกันกำหนดกติกาเกี่ยวกับการดื่มสุราของชุมชนขึ้น เช่น งดการดื่มสุราในงานศพโดยอนุโลมให้ดื่มในบริเวณป่าช้าได้, ในงานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ สามารถดื่มสุราได้แต่กำหนดให้จัดงานจนถึงเวลา 22.00 น., ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ห้ามดื่มสุราในการเข้าร่วมประชุมในระดับแกนนำ หากฝ่าฝืนจะปรับ, การประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ห้ามประชาชนดื่มสุราก่อนหรือระหว่าง

อีกโครงการคือโครงการพัฒนารูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแนวพุทธในผู้มีปัญหาการดื่มสุรา โดยได้จัดเป็นโครงการนำร่องใน 5 วัด ของจังหวัดเชียงใหม่ปี 2553 ได้แก่ วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร อำเภอจอมทอง, สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำตอง อำเภอจอมทอง, วัดหัวริน อำเภอสันป่าตอง, วัดพระบาทหูก้อม อำเภอสันป่าตอง และ วัดปทุมसरาราม อำเภอดอยสะเก็ด โดยมีการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างทีมงานสุขภาพ พระสงฆ์ แม่ชี และผู้นำชุมชน โดยบุคลากรทางการแพทย์เป็นพี่เลี้ยงกับเครือข่ายในชุมชน พระสงฆ์ไปพบคนไข้ที่โรงพยาบาล และที่บ้าน และสุดท้ายผู้ติดสุราบางท่านได้อุปสมบทเพื่อทดแทนคุณบิดามารดาด้วย

วิทยากรท่านที่ 2 นางสาวรัตนพร ทองเขียว (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร)

หัวข้อบรรยาย : การพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ : กรณีประเพณีการแข่งขันเรือจังหวัดน่าน

เนื้อหาโดยสรุป : การศึกษานี้มีโจทย์การวิจัยว่า นวัตกรรมชุมชนที่จะมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังของผู้แข่งเรือในเทศบาลงานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่านควรมีลักษณะอย่างไร? นวัตกรรมชุมชนในที่นี้หมายถึง ผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชนโดยการบูรณาการ วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะ ค่านิยม ความเชื่อและรูปแบบของพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มชูกำลังในงานประเพณีแข่งเรือ และเพื่อประยุกต์ใช้กระบวนการจัดการองค์กรแบบ Chaordic Organization (ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนคือ จุดมุ่งหมาย, หลักการ,

ผู้เข้าร่วมปฏิบัติงาน, วิธีจัดรูปแบบองค์กร, กฎเกณฑ์ กติกา แนวปฏิบัติร่วมกัน และการลงมือปฏิบัติร่วมกัน) และการจัดการความรู้แบบ SECI model (อันประกอบไปด้วย กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม, สร้าง/จัดเก็บความรู้, การบูรณาการความรู้ และ นำความรู้สู่การปฏิบัติ) ในการพัฒนานวัตกรรมชุมชน โดยการศึกษานี้เป็นระยะที่ 1 ทำการศึกษาโดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์กลุ่มผู้แสดงทางสังคม (Social Actor) ได้แก่ แกนนำเรือแข่ง/ฝีพายเรือแข่ง/ผู้นำกองเชียร์เรือแข่ง

ผลการศึกษาเบื้องต้น พบว่า ประเพณีแข่งเรือมีคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติประวัติศาสตร์ เป็นประเพณีเก่าแก่และปฏิบัติสืบทอดมากกว่า 200 ปี, 2) มิติวิถีชีวิต สร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม, 3) มิติเศรษฐกิจ คือการก่อให้เกิดรายได้ และ 4) มิตินโยบาย ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ นอกจากนี้ยังเป็นประเพณีที่เพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน แต่ทั้งนี้พบว่าผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นก็สามารถแบ่งได้เป็น 4 มิติ คือ 1) มิติสังคม ทำให้สูญเสียความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น 2) มิติวัฒนธรรม ที่เปลี่ยนเป้าหมายไปเป็นเพื่อการแข่งขันเพื่อชัยชนะ มากกว่าการประกวดเรือโชว์เหมือนประเพณีดั้งเดิม 3) มิติเศรษฐกิจ พบว่ามีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเรือประมาณ 8 ล้านบาทต่อปี เฉลี่ยเป็น 1 – 8 แสนบาทต่อปีต่อหมู่บ้าน และ 4) มิติสุขภาพ ซึ่งเชื่อมโยงกับเรื่องของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยพบว่าการเข้ามาโฆษณาของธุรกิจแอลกอฮอล์ ส่งผลให้มีพฤติกรรมการดื่มสูง และมีจำนวนอุบัติเหตุจราจรสูงมากกว่าทุกเทศกาลในจังหวัดน่าน ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการศึกษาในระยะที่ 2 ที่จะศึกษาสื่อท้องถิ่นต้นแบบ, แผนชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ และการพัฒนาการแข่งเรือเพื่อส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำเสนอข้อค้นพบที่ได้ ไปสู่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การบริหารจัดการประเพณีการแข่งเรือในชุมชนสู่รูปแบบนวัตกรรมชุมชนไปเพื่อการส่งเสริมสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

วิทยากรท่านที่ 3 นางสาวเพชรรัตน์ วิชา (ทันตสถานหญิงเชียงใหม่)

หัวข้อบรรยาย : การดูแลผู้มีปัญหาการติ่มสุราในระบบยุติธรรม ระบบฐานข้อมูลสุขภาพผู้ต้องขังทันตสถานหญิงเชียงใหม่

เนื้อหาโดยสรุป : การศึกษานี้มีที่มาของปัญหา คือ ระบบฐานข้อมูลสุขภาพของผู้ต้องขังแรกรับของทันตสถานหญิงเชียงใหม่ที่มีอยู่ ไม่สามารถทำให้การจัดบริการสุขภาพแก่ผู้ต้องขังที่มีปัญหาการบริโภคสุรา ผู้ติดสุราและผู้เสพสารเสพติดทำได้อย่างเต็มที่ จากข้อมูลพบว่าผู้ต้องขังที่ทำผิดพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ มักมีพฤติกรรมเสี่ยงจากการการติ่มแอลกอฮอล์ 7 เท่า หรือสูบบุหรี่มากกว่า 5 เท่า ดังนั้นจึงมีความร่วมมือกันระหว่างสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และ สถานพยาบาล ในเรือนจำ 4 แห่งของจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนพัฒนาระบบข้อมูลขึ้น โดยมุ่งหวังเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลของผู้ต้องขังในการค้นหาผู้ที่มีความเสี่ยงจากการติ่มสุราและเสพสารเสพติด รวมทั้งเพื่อสำรวจความชุก ความรุนแรงของปัญหาสุขภาพ ผลกระทบและความเสี่ยงที่ได้รับจากการติ่มสุราและสารเสพติดของผู้ต้องขังด้วย โดยได้เก็บข้อมูลประเด็นสุขภาพและพฤติกรรมการติ่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับศึกษา น้ำหนัก ส่วนสูง กลุ่มเลือด ศาสนา การรับโทษ ประวัติโรคประจำตัว การป่วย การแพ้ยา การใช้สารเสพติด และการบำบัด ประวัติระบบสืบพันธุ์ และมีแบบสอบถามเกี่ยวกับสุขภาพจิตและพฤติกรรมการติ่มสุรา ได้แก่ แบบประเมินภาวะสุขภาพจิตสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำไทย, แบบค้นหาอาการสงสัยวัณโรคในผู้ต้องขัง, แบบคัดกรองการติดยาเสพติด ASSIST และแบบประเมินการติ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (AUDIT)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ASSIST ของผู้ต้องขังแรกเริ่ม เดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2554 พบว่า มีผู้ดื่ม 80 คนและไม่เคยดื่ม 102 คน, จากแบบประเมิน AUDIT พบว่าผู้ที่ดื่มแบบอันตรายส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 35 – 44 ปี และผู้ติดสุราส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 18 – 24 ปี, มีพฤติกรรมดื่มหนัก 33 คน โดยข้อมูลที่ได้จากการสอบถามผู้ต้องขังแรกเริ่มจะช่วยให้ทราบสภาพปัญหาสุขภาพของผู้ต้องขัง สามารถประเมินความเสี่ยงจากการดื่มสุราและใช้สารเสพติดของผู้ต้องขังได้ทันที เพื่อจะได้จัดให้มีรูปแบบดูแลสุขภาพและบำบัดรักษาในขณะที่ยังไม่พ้นโทษได้ หรือสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือตั้งแต่ระยะเริ่มแรกจะป้องกันไม่ให้มีปัญหาลุกลามหรือถึงขั้นภาวะติดสุรา ทำให้ทราบความชุก ความรุนแรงของปัญหาสุขภาพ ผลกระทบ ความเสี่ยงที่ได้รับจากการดื่มสุราและการใช้สารเสพติด

สรุปผลการประชุมช่วงการเปิดเวทีวิชาการ : ข้อมูลจากพื้นที่สู่เวทีวิชาการ

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ: อ.กนิษฐา ไทยกกล้า (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

วิทยากรท่านที่ 1 ดร.กฤษณา กาเผือก (กลุ่มพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อม ศูนย์อนามัยที่ 10 จังหวัดเชียงใหม่)

หัวข้อบรรยาย : การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในเขตภาคเหนือ

เนื้อหาโดยสรุป : การศึกษานี้เป็นการประเมินหลังจากที่มี พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 6 เดือน ศึกษาครอบคลุมใน 3 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย และพิจิตร โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ ใน 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้บริโภค กลุ่มผู้จำหน่าย และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จากผลการศึกษาพบว่า ในกลุ่มผู้บริโภค ประชากรเกินครึ่ง เป็นผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเป็นการดื่มแบบเสี่ยง และมีความสะดวกในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยังพบว่าการซื้อในช่วงเวลาที่มีการห้ามซื้อ และในกลุ่มผู้จำหน่าย พบว่าการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับกลุ่มผู้ที่ซื้อที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยให้เหตุผลว่า ไม่รู้ว่าผิดระเบียบ

จากผลการศึกษา สามารถสรุปการศึกษาได้ดังนี้

- การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบได้ง่าย สามารถซื้อได้ในเวลาห้ามจำหน่าย ดื่มในสถานที่ห้ามดื่ม และมีร้านค้า (ประมาณ 1/3) ไม่มีใบอนุญาตในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบังคับกฎหมายที่ไม่เข้มงวด
- สื่อทางโฆษณา เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ในการป้องกันปัญหาดังกล่าว ควรมีการพัฒนากระบวนการเฝ้าระวังในชุมชน และเพิ่มความจริงจังในการบังคับใช้กฎหมาย

วิทยากรท่านที่ 2 นายพัฒนา อินทะชัย (เครือข่ายบูรณาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัดลำพูน)

หัวข้อบรรยาย : ภาวการณ์หลายกับเป้าหมายหนึ่งเดียว : เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน จังหวัดลำพูน

เนื้อหาโดยสรุป : การบังคับใช้กฎหมายควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดลำพูนไม่ค่อยเข้มงวดนัก และผลกระทบจากการดื่ม ส่วนใหญ่เป็นการทะเลาะวิวาท และพบบ่อยในงานบุญ เช่น งานสงกรานต์ ในการป้องกันการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในจังหวัดลำพูน มีการดำเนินงาน 5 ยุทธศาสตร์ คือ

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมนโยบาย โดยอาศัยความร่วมมือจาก ภาครัฐและภาคเอกชน และมีการจัดตั้งคณะกรรมการออกตรวจการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดตั้งเครือข่ายประชาคมงดเหล้า โดยในจังหวัดลำพูน มีองค์กรสงฆ์ และมีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการทำงานเป็นอำเภอ และมีเครือข่ายสื่อมวลชนในการประชาสัมพันธ์
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การปรับแนวคิดของคนในสังคม เน้นเรื่องของค่านิยม และมีการลงพื้นที่ในชุมชน มีหน่วยงานนำร่อง เช่น บริษัทเลิกเหล้า มีการถอดบทเรียน โดยนำผู้ที่ติดสุรามาเข้าค่ายบำบัด สร้างความเข้มแข็งในชุมชน และสร้างแกนนำเยาวชน
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างบุคคล ครอบครัว ชุมชนต้นแบบ
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างเสริมระบบสนับสนุนที่ดี

ในการดำเนินงานของพื้นที่พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแรงผลักดันสำคัญ ที่ทำให้กิจกรรมต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้

วิทยากรท่านที่ 3 ดร.हरषा เศรษฐบุปผา (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

หัวข้อบรรยาย : โปรแกรมการบำบัดดูแลเชิงรุกในชุมชน “โปรแกรมกลับบ้านสมานใจ” (Persons with Alcohol Dependence in Thailand: PACT)

เนื้อหาโดยสรุป : จากข้อมูลพบว่าผู้ดื่มแบบติดมีจำนวนน้อย แต่ก็กลุ่มที่มีปัญหา เพราะไม่สามารถจัดการกับคนกลุ่มนี้ได้จริงจัง โดยโปรแกรมกลับบ้านสมานใจ เป็นโปรแกรมการบำบัดที่เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางและเน้นการฝึกอบรมที่ช่วยให้ผู้ (เคย) ดื่มอยู่ร่วมในชุมชนได้ เน้นการบำบัดเชิงรุก ผ่าน 9 องค์ประกอบ โดยจะเน้นในเรื่องการบำบัดดูแล การฟื้นฟูสภาพ และการบริการสนับสนุน โดยมีการดำเนินงานที่เริ่มจาก การเก็บข้อมูล การทบทวนวรรณกรรม และพัฒนาชุดโปรแกรม โดยแบ่งเป็น ชุดคู่มือ (สำหรับผู้ติดสุรา และญาติ) และแบบบันทึก มีการติดตามเยี่ยมบ้านทั้งหมด 5 ครั้ง โดยทีมสุขภาพในชุมชนนั้นๆ

ผลการดำเนินงานพบว่า ไม่มีการรักษาซ้ำในกลุ่มที่ทำการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นโปรแกรมที่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นควรมีการขยายการทำงานและประเมินผลให้เป็น 1 ปี และขยายผลการดำเนินงานไปยังพื้นที่อื่นๆ ด้วย

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) การพัฒนาระบบการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะในกลุ่มมหาวิทยาลัยนั้น ต้องอาศัยข้อบังคับหรือประกาศจากทางมหาวิทยาลัยมาเป็นกลไกช่วยดำเนินการ โดยต้องมีการหารือภายในมหาวิทยาลัย และที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว
- 2) การตรวจจับควรใช้เครือข่ายสหวิชาชีพ เช่น ตำรวจ สรรพสามิต เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น มาร่วมกันทำงาน เพราะแต่ละหน่วยงานก็มีกฎหมายบังคับใช้คนละฉบับ ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างทีมการทำงาน และให้แต่ละทีมลงไปปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
- 3) ควรสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง และภาคีความร่วมมือที่หลากหลาย เพื่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาจากแอลกอฮอล์ที่ได้ผล

สรุปผลการประชุมช่วงการเปิดเวทีวิชาการ : การนำเสนอกรณีศึกษา การดำเนินนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับพื้นที่

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key messages)

ผู้ดำเนินรายการ : นายธีระ วัชรปราณี (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า)

วิทยากรท่านที่ 1 นายกิตติศักดิ์ แก้วนิ่ม (กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลน่าน)

หัวข้อบรรยาย : การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการลดละเลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จ.น่าน

เนื้อหาโดยสรุป : การดำเนินงานในพื้นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ “การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการลดละเลิกแอลกอฮอล์” โดยเริ่มต้นการทำงานในช่วงปี 2547 ที่มีข้อมูลออกมาว่าคนน่าน ดื่มแอลกอฮอล์มากสุดในไทย จึงเกิดการรวมตัวกันทำงานและจัดตั้งประชาคมขึ้นในปี 2549 ซึ่งการทำงานปีแรกๆ นั้น เริ่มต้นจากการพูดคุยกันระหว่างคนที่ทำงานด้านสุขภาพในโรงพยาบาลกับกลุ่มผู้ป่วยที่ลงแข่งเรือในจังหวัดน่าน ในการทำงานมีหลักการทำงานคือ เน้นการเริ่มสร้างจิตสำนึก และการคืนข้อมูลกลับคืนสู่ชุมชน (อาทิ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลกระทบ และการทำงานรณรงค์/ขับเคลื่อนทำให้จำนวนคนตายลดลงอย่างชัดเจน) การมีข้อมูลในการทำงานนับเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการทำงาน ตัวอย่างเช่น

- การได้ทราบความคิดเห็นของชุมชน : เช่น การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า จากคนน่าน 3,400 คน ซึ่งพบว่าร้อยละ 95 เห็นด้วยกับการแข่งเรือปลอดเหล้า

- การมีข้อมูล เช่น สาเหตุการตายจากเหล้า-เบียร์ (มะเร็งบ้ามากที่สุด ในจังหวัด) งานศพที่มีเหล้า นั้นเฉลี่ยมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาท เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ทำให้การทำงานชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ในการทำงานของจ.น่าน มียุทธศาสตร์และกลวิธีการดำเนินงาน แบ่งตามกลุ่มของผู้ดื่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มที่ไม่ดื่ม : เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด การทำงานจะเน้นไปที่ “การควบคุมการโฆษณา การสร้างค่านิยมที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และชี้ให้เห็นถึงผลกระทบ”
- 2) กลุ่มที่ดื่มตามเทศกาล : เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมารองลงมา การทำงานจะเน้นไปที่ “การรณรงค์และสร้างค่านิยมให้ลด/ งดการดื่มในช่วงเทศกาลและงานประเพณี”
- 3) กลุ่มที่ดื่มเป็นประจำ : เป็นกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง การทำงานจะเน้นไปที่ “การตรวจสอบสุขภาพ-เอนไซม์ตับ” เพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาสุขภาพที่จะเกิดขึ้น
- 4) กลุ่มที่ติดสุรารุนแรง : เป็นกลุ่มคนจำนวนน้อย การทำงานจะเน้นไปที่ “การส่งไปบำบัดรักษา และสร้างคุณค่าในชุมชนให้ช่วยฟื้นฟูดูแลคนในกลุ่มนี้”

ตัวอย่างกิจกรรม/การดำเนินงานในพื้นที่ จ.น่าน :

- การปฏิบัติตามกฎหมาย ที่มีรูปแบบการทำงานคือ “การขอความร่วมมือ และแก้ไขพื้นที่” เช่น การปลดป้ายที่ละเมิดกฎหมายในส่วนของการโฆษณา โดยทีมช่างเทศบาลเมืองน่านจะดำเนินการปลดป้ายที่กระทำผิดทันทีเมื่อมีการแจ้งจากประชาชน
- มี “การเชือดไก่ ให้ลิงดู” คือให้ตำรวจดำเนินการจับกุมร้านค้าที่ขายให้เด็กต่ำกว่า 18 ปี ที่ประสบอุบัติเหตุเพราะดื่มเหล้า
- การจัดกิจกรรม “หาดีหิชาหาดีใจ ปลอดภัยไร้แอลกอฮอล์” คือการสร้างพื้นที่ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปช่วยตรวจเตือน
- การมีบันทึกข้อตกลง ชุมชนเทศบาลเมืองน่าน
- มีการ “สอนให้รู้ ชูให้กลัว” ผ่าน “เรื่องเล่า เร้าพลัง” โดยเน้นที่เรื่องราวของคนน่าน เพราะเป็นข้อมูลที่ใกล้ตัวและให้ความรู้สึกมากกว่า

สิ่งที่ภาคภูมิใจในการทำงานของคนในพื้นที่ จ.น่าน คือ

- ทุกภาคส่วน ช่วยกันทำงานแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน”
- มีประกาศ/มาตรการ ที่ช่วยสนับสนุนการทำงานโดยพื้นที่เป็นผู้กำหนดเอง
- การดำเนินงานในช่วงระยะหลังไม่เคยมีการบังคับใช้กฎหมาย
- ประชาชน/สื่อมวลชน ช่วยกันเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง
- การทำงานเพื่อป้องกัน แก้ไข และจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถูกปลูกฝังเป็นวิถีชีวิตคนน่าน

บทเรียนจากการปฏิบัติงาน บทสรุปสู่ความสำเร็จ คือ

- 1) ผู้นำต้องเข้มแข็ง / ผู้ตามต้องขยัน
- 2) มีการบูรณาการทุกภาคส่วน : ทุกองคาพยพต้องร่วมมือกัน
- 3) ขอความร่วมมือ / ลงมือปฏิบัติทันที / ติดตาม
- 4) ป้องกัน/ ให้งานวิ่ง / สร้างกระแสอย่างต่อเนื่อง

วิทยากรท่านที่ 2 พระครูสุมนต์ธรรมธาดา (เจ้าอาวาสวัดคลองกระจง อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย)

หัวข้อบรรยาย : การใช้บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างความร่วมมือด้านบังคับใช้กฎหมายและผลกโนบายในพื้นที่ จ.สุโขทัย

เนื้อหาโดยสรุป : การทำงานที่ผ่านมาเริ่มต้นจาก ก่อนหน้านี้มีญาติโยม เสียชีวิตเยอะมากอันเป็นผลพวงมาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เคยมีกรณีที่มาทะเลาะและฆ่ากันตายในวัด ซึ่งช่วงก่อนจะมีการออกกฎหมายพบว่าในพื้นที่ก็มีการดำเนินการควบคุม จัดการกับปัญหานี้อยู่ เช่น ไม่จ่ายเงินช่วยเหลือให้ภัยผู้ที่เสียชีวิตจากการดื่มเหล้า เป็นต้น หลังจากช่วงที่มีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาแล้ว ในพื้นที่ได้มาร่วมกันคิดว่า ต้องมีการเฝ้าระวังการละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (การเป็นหูเป็นตาสอดส่องผู้ทำผิดกฎหมาย) เนื่องจากการไม่บังคับใช้กฎหมาย จะทำให้การกระทำผิดมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาได้ ในการทำงานมีขั้นตอนการดำเนินการที่เริ่มต้นจาก แกนนำภาคประชาชนกำหนดบทบาท (จุดยืน) ของตนเอง และร่วมกันกำหนดกิจกรรมให้ชัดเจนขึ้น โดยมีการฝึกเยาวชนและประชาชนเพื่อช่วยดำเนินงาน ซึ่งหลักการดำเนินงานที่สำคัญคือ การปรับการทำงานตามสถานการณ์ปัญหา คือ เมื่อปัญหาลึกซึ้งขึ้น รูปแบบการทำงานก็ต้องเปลี่ยนไป ดังนั้น การดำเนินงานจะเน้นการรณรงค์อย่างเดียวคงไม่เพียงพอ แต่ต้องอาศัยการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ต่อเนื่องด้วย โดยวัดจะเข้ามามีส่วนในการช่วยสอดส่องดูแล และเรียกร้องให้มีการบังคับใช้กฎหมายด้วย

ตัวอย่างการดำเนินการ “งานลอยกระทงปลอดเหล้า”

- กิจกรรม แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งสอดส่องพฤติกรรมของผู้มาร่วมงาน และอีกส่วนหนึ่งก็ถือป้ายรณรงค์ไม่ให้มีการดื่มในวันงานลอยกระทง
- ผู้ดำเนินงาน มีการเรียนรู้ในการปฏิบัติ โดยมีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ตำรวจ สรรพสามิต และผู้ว่าราชการ จ.สุโขทัย
- ผลการดำเนินงาน : เป็นจุดเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แล้วขยายขอบเขตการทำงาน จากระดับชุมชนไประดับตำบล อำเภอและจังหวัด
- ข้อเสนอแนะ : การรณรงค์ในระดับหมู่บ้านแม้ว่าจะสำเร็จ แต่ภาพใหญ่ไม่เห็นผล จึงควรมีการขยายขอบเขตงานเป็นระดับตำบล อำเภอและจังหวัด แต่เนื่องจากงบประมาณในการดำเนินงานมีค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงควรมีการผลักดัน/ของบประมาณเพิ่มเติมด้วย

วิทยากรท่านที่ 3 นายชาติรี ป้อมเป็น (ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จังหวัดพิษณุโลก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก)

หัวข้อบรรยาย : กระบวนการผลักดันนโยบายด้านการบังคับใช้ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จังหวัดพิษณุโลก

เนื้อหาโดยสรุป : การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของ จ.พิษณุโลก เริ่มต้นด้วยการเตือนและบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร โดยบทบาทหน้าที่ของทีมนคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดพิษณุโลก คือการประสานงานและความร่วมมือกับหน่วยงานราชการต่างๆ ผ่านกลไกการมีส่วนร่วมทุกภาค

ส่วน การสร้างความร่วมมือในการดำเนินการตามกฎหมาย โดยการดำเนินการคือ “ควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” “ควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” และ “การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ”

ตัวอย่างการดำเนินงาน : การดำเนินงานในพื้นที่ จ.พิษณุโลกพบว่า หากมีคดีใหญ่ๆ จะมีการประชุมคณะกรรมการแอลกอฮอล์ประจำจังหวัด มาเพื่อพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะกิจ ที่ผ่านมามีการจับผู้กระทำความผิดในงาน “มันส์ละหงษ์” คือพบว่ามีขายไอศกรีมผสมเหล้า

ข้อสังเกต : ที่ผ่านมาในการดำเนินงาน พบว่าหากเกิดกรณีจับกุมในผู้ประกอบการรายเล็กๆ ที่ส่วนใหญ่เป็น chain เกี่ยวกับการขายและการจัดงาน ผู้ประกอบการมักจะยอมเสียค่าปรับ แต่หากเกิดกรณีจับกุมในงานที่ทางบริษัทอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นผู้จัด ทางบริษัทมักจะยอมให้ส่งฟ้อง

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) ควรทำให้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัญหาของ “สาธารณะ” และเน้นการทำงานเพื่อป้องกันให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน
- 2) การทำงานต้องดำเนินไปแบบควบคู่กันทั้งการทำงานด้านณรงค์ การสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายและ การเฝ้าระวัง (ร่วมกันเป็นหูเป็นตา) และแจ้งเบาะแสผู้กระทำความผิดกฎหมาย
- 3) การทำงานด้านการบังคับใช้กฎหมายควรมีการประสานงานล่วงหน้า ไม่เช่นนั้น การดำเนินการจะพบกับอุปสรรคและอาจไม่ประสบความสำเร็จ เช่น การดำเนินการกับผู้ขายในพื้นที่ห้ามขาย อาทิ การจัดลานเบียร์ หรือลานคอนเสิร์ต ในสถานที่ราชการ เป็นต้น

สรุปผลการประชุมช่วง ระดมสมอง มองปัญหา หาทาทางออก : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ ผศ.ดร.นพ.อภิรักษ์ อร่ามรัตน์ (ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

วิทยากรท่านที่ 1 ดร.สุรศักดิ์ ไชยสงค์ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา) ตัวแทนจากภาควิชาการ

เนื้อหาโดยสรุป : การประชุมครั้งนี้เหมือนเป็นการมาจับคู่ระหว่างผู้ใช้อข้อมูลและผู้ผลิตข้อมูล โดยการสร้างงานวิชาการในพื้นที่จะช่วยสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่ 4 เรื่อง การจัดการปัญหาด้านนโยบายแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ ตามยุทธศาสตร์การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ การใช้งานวิชาการจะสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ โดยจะช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้จาก Best practice ไปยังพื้นที่อื่นผ่านการถอดบทเรียน หรือการจัดการความรู้ (KM), การช่วยติดตามและประเมินผลโครงการ/การดำเนินงานในพื้นที่, ใช้เป็นข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ และทำให้การดำเนินมาตรการต่าง ๆ ในพื้นที่นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้

ตัวอย่างความรู้ที่ช่วยในการทำงานในระดับพื้นที่ เช่น ข้อมูลสถานการณ์การบริโภคและผลกระทบในพื้นที่, มาตรการหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการปัญหา, การถอดบทเรียนของการดำเนินงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้การใช้งานวิชาการต้องอาศัยผู้ทำงานในสามส่วนสำคัญ คือ ผู้สนับสนุน เช่น ผู้ให้ทุน, พี่เลี้ยงทางวิชาการ, และคนทำงานในพื้นที่

วิทยากรท่านที่ 2 นายสรวิชัย แชกอ (ผู้จัดการศูนย์พัฒนาเด็กชาวเขา) ตัวแทนจากภาคประชาสังคม

เนื้อหาโดยสรุป : ในฐานะที่เป็นคนชาติพันธุ์ สังเกตพบว่าที่ผ่านมายังไม่มี การพูดถึงการจัดการปัญหา แอลกอฮอล์ในกลุ่มชาติพันธุ์/ชนเผ่า ในเวทีวิชาการต่างๆ แม้ว่าจะมีปรากฏการณ์ พฤติกรรมการใช้ แอลกอฮอล์เกิดขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์และพฤติกรรมที่เกิดขึ้น นับเป็นความเฉพาะเจาะจงและเกี่ยวเนื่องกับ ประเด็นทางภูมิศาสตร์ มิติสังคมและวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์, การเลี้ยงเหล้าเป็นการ แสดงถึงความมั่งคั่งของเจ้าภาพหรือผู้เลี้ยง, ผู้ที่ดื่มต้องเป็นผู้ใหญ่เท่านั้น เด็กจะไม่โอกาสดื่ม แต่เหล้าได้เข้ามา เป็นปัญหาในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์มากขึ้นเรื่อยๆ มีการเข้าถึงได้มากขึ้น และผลกระทบจากนโยบายปราบปราม ยามเสพติด ทำให้มีการดื่มเหล้าแทนการเสพยา มีร้านขายสุราเพิ่มมากขึ้น ทำให้การดื่มในกลุ่มชาติพันธุ์ กลายเป็นพฤติกรรมประจำ และไม่ได้ดื่มเฉพาะโอกาสพิเศษเหมือนสมัยก่อน และในกลุ่มเยาวชนที่ไปเรียนใน ตัวเมืองแล้วกลับมาที่ชุมชนก็จะมีพฤติกรรมดื่มเหล้า ไม่สนใจพ่อแม่ ออกจากโรงเรียน

ปัจจุบันในกลุ่มชนเผ่าได้มีวิธีการจัดการกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่บ้าง เช่น การใช้บรรทัดฐานทาง สังคมโดยให้ผู้อาวุโสว่ากล่าวตักเตือน แต่วิธีนี้ยังไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ โดยปัญหาสำหรับคนทำงาน จัดการแอลกอฮอล์ในพื้นที่ คือ การทำงานยังทำแบบแยกส่วนกันอยู่ และงานวิชาการในกลุ่มชาติพันธุ์ก็ยังมีอยู่ จำกัด การทำงานในชุมชนจะสำเร็จได้จะต้องร่วมมือกัน ชุมชนจะต้องได้รู้จักปัญหาและคิดว่าเป็นปัญหาของ สังคมก่อนจึงร่วมกันหาทางออกร่วมกันได้ นอกจากนี้ยังอยากเห็นจรรยาบรรณของคนทำงานด้านนี้ที่ควรเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น คือ ทำงานด้านเหล้าก็ไม่ควรดื่มเหล้า ไม่อยากให้มีประวัติศาสตร์ซ้ำรอย เช่น ทำงานโรค เอดส์ติดเอดส์ ทำงานเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ แต่ลูกท้องก่อนวัยอันควร สำหรับแหล่งทุนก็ควรลงไปให้ถึงใน ระดับพื้นที่ โดยวิธีการศึกษาวิจัยควรไม่ยากเกินไปเพื่อให้ชาวบ้านสามารถทำได้

วิทยากรท่านที่ 3 นายธงชัย ยงยืน (ที่ปรึกษาคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ลำพูน และ ผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคเหนือตอนบน) ตัวแทนภาคประชาสังคม/นักเคลื่อนไหว

เนื้อหาโดยสรุป : บทบาทภาคประชาสังคมในการจัดการปัญหาในพื้นที่ จะมีบทบาทระหว่างระดับ นโยบายและพื้นที่ โดยทำนโยบายให้เกิดเป็นรูปธรรม คอยอำนวยความสะดวกให้คนทำงาน ชุมชนและ เครือข่าย ที่ผ่านมาพบว่าการทำงานในพื้นที่ยังมีช่องว่างของการทำงานอยู่ โดยเฉพาะกรณีที่มีการเปลี่ยน ผู้บริหารระดับจังหวัดและในระดับพื้นที่

ในส่วนของงานวิจัย งานวิจัยจะเข้ามาเป็นเครื่องมือและเป็นกลไก ให้เกิดการทำงานได้อย่างมั่นใจมากขึ้น กล่าวคืองานวิชาการจะไปช่วยเสริมการทำงานในกระบวนการการแก้ปัญหา งานวิจัยจะเป็นประโยชน์มากขึ้น ในการช่วยให้ปัญหาทะลุ กรณียกทางตัน และเป็นองค์ความรู้ โดยแม้ว่าข้อค้นพบจะมีเพียงสองสาม ประโยคจากงานวิจัย แต่ถือว่าเป็นประโยชน์มากในระดับชุมชน สามารถเป็นกระบอกเสียงทางคนในพื้นที่ได้ อยากให้งานวิจัยในระดับชุมชนมีคนในพื้นที่ร่วมอยู่ด้วย, อยากให้มีเวทีแลกเปลี่ยนนักวิชาการกับนักเคลื่อนไหว มากขึ้น, และอยากมีข้อมูลเชิงปริมาณในระดับพื้นที่บ้าง

วิทยากรท่านที่ 4 รศ.สริตา อีระวัฒน์สกุล (ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ ม.เชียงใหม่)
ตัวแทนจากภาควิชาการ/ภาครัฐ

เนื้อหาโดยสรุป : การพัฒนานักวิจัยในระดับพื้นที่ ต้องใช้วิธีการสอนโดยการให้ลงมือทำเท่านั้นถึงจะได้ผล ใช้วิธีการสอนและการบรรยายอย่างเดียวไม่ได้ หรือแม้การจัด Workshop ก็ยังถือว่าไม่ได้ผล โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและนักวิจัยจะต้องทำงานวิจัยไปพร้อมกันและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน การคัดเลือกผู้วิจัยจากพื้นที่ ต้องคิดว่าไม่ใช่ทุกคนที่อยากทำวิจัย ต้องมองหาผู้ที่สนใจ ชอบตั้งคำถาม อยากทำวิจัย คนกลุ่มนี้จะสามารถพัฒนาได้ โดยจะเป็นนักวิจัยได้จริงๆ จะต้องลงมือทำก่อน คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนักปฏิบัติจะถนัดในการลงมือทำ ดังนั้นต้องมีอาจารย์ที่ปรึกษาช่วยโดยจะต้องมาคุยกับนักวิชาการก่อน นอกจากนี้บทบาทของที่ปรึกษา ที่มองจากมุมมองคนนอกจะช่วยให้มองเห็นจุดอ่อนกับจุดแข็งได้ง่ายกว่าและมีคำแนะนำที่ดี ทั้งนี้ในขั้นตอนการเขียนรายงานการวิจัยต้องให้ความสำคัญด้วยเช่นกันเพราะเป็นส่วนที่ยากและนักวิจัยในพื้นที่จะต้องเขียนเองให้ได้

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

มีการแสดงความคิดเห็นสำหรับการทำงานวิจัยในพื้นที่ (ชุมชน ชวบ้าน) และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานในอนาคต/ข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

- 1) ก่อนเริ่มทำวิจัยหรือพัฒนาโจทย์วิจัย ควรหาข้อมูลในพื้นที่ที่มีอยู่ก่อน หรือดูว่ามีในพื้นที่นี้ได้มีการวิจัยอะไรไปแล้วบ้าง เพราะหลายครั้งพบความซ้ำซ้อนของโจทย์วิจัยที่มาจากยุทธศาสตร์ในระดับบน และบางประเด็นสามารถนำไปทำต่อเนื่องได้ โดยจะช่วยทำให้ชาวบ้านเข้าใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น
- 2) ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากผลการศึกษาวิจัยด้วย เช่น ทำอย่างไร จะทำให้พื้นที่/ชุมชน/ชาวบ้าน ได้ผลประโยชน์จากการเข้าไปศึกษาวิจัย โดยไม่จำเป็นต้องรออ่านรายงานการวิจัยที่เป็นงานวิชาการ
- 3) งานวิจัยไม่ควรทำแล้วจบเป็นชิ้นๆ ควรทำอย่างต่อเนื่อง คือ ให้ขยายผลงานวิจัยต่อไปโจทย์วิจัยใหม่ที่เชื่อมโยงกัน งานวิจัย/โครงการควรทำอย่างต่อเนื่อง 5-10 ปีจนกว่าเกิดเป็นบรรทัดฐานของสังคมถึงจะมีคุณค่ามากขึ้น
- 4) ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ มาช่วยอธิบายและตอบโจทย์ด้านสังคมและวัฒนธรรมได้ดีขึ้น เห็นความละเอียดอ่อนในมิติของความสัมพันธ์มากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีการเคลื่อนไหวและเคลื่อนย้ายตลอดเวลา ที่ผ่านมายังมีการศึกษาประเภทนี้น้อยอยู่
- 5) เพิ่มโอกาสในการทำงานร่วมกัน ไม่ควรผูกติดกับพื้นที่แบบเดิม ๆ และทำให้งานวิจัยมีชีวิตชีวามากขึ้น โดยอาจร่วมกันทำงานในพื้นที่ อาจพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้
 - Co-funding เช่น ความร่วมมือระหว่างอปท., สสส, หรือ องค์กรชุมชน
 - Co-generation การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเยาวชน
 - Co-gender การทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ชายและผู้หญิง
 - Co-religious การทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มศาสนาต่าง ๆ
 - Co-ethnic การทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน
 - Co-country การทำงานร่วมกันระหว่างประเทศ เช่น ไทย-ลาว ร่วมกันทำงานวิจัย

- 6) มีงานวิจัยหลายประเภทที่คนในชุมชนมีศักยภาพที่จะทำได้และสามารถมีส่วนร่วมได้ เช่น ตัวอย่างโครงการการลดอันตรายจากการดื่มสุรา ที่เริ่มจากชุมชนรับรู้ถึงปัญหาของตัวเองก่อนและคิดว่าจะร่วมมือกันแก้ปัญหา จนเกิดเป็นความร่วมมือเพื่อทำงานต่อไป
- 7) ควรมีงานวิชาการที่สนับสนุนงานการป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ ประเด็นที่มาอธิบายปัจจัยแวดล้อมของเด็กและเยาวชน (เพราะเห็นว่ามีความเสี่ยงการบำบัดรักษาเยอะพอสมควร)
- 8) ควรมีการพัฒนากระบวนการสื่อสารสาธารณะเพื่อการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการสังเกตพบว่าข้อมูลที่มีในปัจจุบันส่วนใหญ่ที่เห็นคือ ข้อมูลการกระทำผิด/การละเมิดกฎหมาย, จำนวนคดี แต่ยังมีช่องทางอีกหลายช่องทางที่ช่วยพัฒนาการทำงานนี้ได้ เช่น สื่อทางเลือกเพื่อเปิดพื้นที่ใหม่ในการทำงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, การพัฒนาเครื่องมือ/วิธีการที่มาใช้เฝ้าระวังการโฆษณาในสื่อสาธารณะต่างๆ เช่น การแจ้งข้อมูลผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายผ่านช่องทาง Facebook
- 9) ควรให้ความสำคัญกับพลังมวลชนมากขึ้น เพราะพลังมวลชนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การพัฒนาเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของชุมชน

รายงานการประเมินผล
การประชุมวิชาการสู่ราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ประจำภาคเหนือ
“ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรม ฮอลิเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

จากการจัดประชุมวิชาการสู่ราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ประจำภาคเหนือ ภายใต้หัวข้อ “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่” ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรม ฮอลิเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ นั้น มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 195 คน มาจากกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบายในพื้นที่ ผู้ปฏิบัติงานในชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคประชาสังคม กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย โดยทางศูนย์วิจัยปัญหาสุราได้สรุปผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการประชุมจากผู้เข้าร่วมประชุม พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจต่อการจัดการประชุมในภาพรวมในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นเรื่องสถานที่ในการจัดการประชุม ที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดการประชุมวิชาการสู่ราระดับภูมิภาค ประจำภาคเหนือ

ประเด็นประเมิน	ความพึงพอใจ					Mean	S.D.
	😊 มากที่สุด > 😐 ปานกลาง > ☹ น้อยที่สุด						
	5	4	3	2	1		
๑. เนื้อหาสาระของการประชุม	19.6 (10)	62.7 (32)	15.7 (8)	2.0 (1)		4.00	0.663
๒. รูปแบบของการจัดประชุม	21.6 (11)	60.8 (31)	15.7 (8)	2.0 (1)		4.02	0.678
๓. การมีส่วนร่วมในการประชุม เช่น การเปิดโอกาสให้ซักถาม	37.3 (19)	39.2 (20)	21.57 (12)			4.14	0.775
๔. การอำนวยความสะดวก ระหว่างการประชุม	37.3 (19)	52.9 (27)	9.8 (5)			4.27	0.635
๕. ระยะเวลาในการจัดประชุม	17.6 (9)	51.0 (26)	13.7 (7)	13.7 (7)	2.0 (1)	3.70	0.995
๖. สถานที่จัดประชุม	47.1 (24)	37.3 (19)	11.8 (6)		2.0 (1)	4.30	0.839
๗. อาหาร (ความสะอาด รสชาติ ความหลากหลายของอาหาร)	45.1 (23)	47.1 (24)	7.8 (4)			4.37	0.631
๘. ความพึงพอใจกับการจัดประชุม ในภาพรวม	31.4 (16)	52.9 (27)	15.7 (8)			4.16	0.674

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

9. ประโยชน์ที่ท่านได้จากการเข้าร่วมประชุมครั้งนี้

- 1) การได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจเดิม และเพิ่มความรู้ใหม่ที่เป็นเนื้อหาวิชาการที่ทันสมัย ซึ่งทำให้เข้าใจทิศทาง สภาพปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเห็นถึงแนวทางในการนำข้อมูลวิชาการไปแก้ปัญหามาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยประเด็นความรู้ที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับมีดังนี้
 - ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย ข้อมูลทางวิชาการที่มาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และชุมชน
 - ได้เรียนรู้รูปแบบการทำงานที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาจากการดื่มสุรา และข้อมูลการดูแลผู้ที่มีปัญหาจากการดื่มสุราในชุมชน
 - ได้รับความรู้ในการจัดการปัญหาและเห็นกรณีตัวอย่างในการจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และได้เรียนรู้ข้อมูลจากพื้นที่/ จังหวัดที่ประสบความสำเร็จ
 - ได้ข้อมูลความรู้เรื่อง กฎหมาย และการรณรงค์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่
- 2) สามารถนำแนวคิดจากวิทยากร ข้อมูลความรู้ต่างๆ จากการประชุม รวมถึงตัวอย่างของการดำเนินงานในพื้นที่ ไปปรับประยุกต์ใช้ในการทำงาน ดังนี้
 - การนำข้อมูลไปพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหามาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ที่เหมาะสมต่อไป
 - การนำข้อมูลและตัวอย่างการทำงานด้านการบำบัดรักษา ไปประยุกต์ใช้ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยที่อยู่ในชุมชนได้
 - การนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้ในการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่
 - การนำข้อมูลตัวอย่างการดำเนินงาน ไปจัดกิจกรรม โครงการเกี่ยวกับการรณรงค์เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่
 - สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการประชุมไปพัฒนาบุคลากรในระดับพื้นที่ ที่รับผิดชอบการทำงาน ประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้
- 3) การสร้าง และเชื่อมโยงมีภาคีเครือข่ายการทำงานระดับในพื้นที่ ดังนี้
 - การเกิดความใกล้ชิด คำนึงและได้ทำความรู้จักกับเครือข่ายที่สนใจทำงานในประเด็นปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ภาคเหนือ ทั้งจากเครือข่ายภาคประชาชน NGO ภาครัฐ และภาควิชาการ
 - ได้ทราบถึงการทำงานของหน่วยงานต่างๆ และเห็นรูปแบบของการทำงานร่วมกันของกลุ่มเครือข่ายในการขับเคลื่อนงาน รวมถึงการเห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเครือข่าย เช่น การทำงานเรื่อง บุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอุบัติเหตุ

- 4) ได้แนวทางในการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับการทำงานในปัจจุบันและแนวทางที่เป็นประโยชน์กับการทำงานในอนาคต ดังนี้
 - ได้แนวทางการดำเนินงานและ จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนวิธีการดำเนินงาน โดยเฉพาะประเด็นการบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย
 - ได้แนวทางในการทำงานวิชาการ /งานวิจัยในพื้นที่
 - ได้แนวทางในการทำงานที่เชื่อมโยงกับนโยบายระดับประเทศ
- 5) ได้เห็นมุมมองการทำงานที่หลากหลาย ชัดเจน และเห็นความสำคัญของการใช้งานวิชาการ/ งานวิจัย มาขับเคลื่อนการทำงานในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 6) การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากวิทยากรเกี่ยวกับการทำงานวิชาการ กระบวนการขับเคลื่อนงาน แนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การทำงานระหว่างพื้นที่ด้วย รวมถึงการมีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการทำงานเพื่อแก้ปัญหาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดการปัญหาหวั่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอุบัติเหตุ ของเขตพื้นที่ภาคเหนือ
- 7) การเกิดช่องทางสื่อสารข้อมูล ข่าวสารต่างๆ รวมถึงการสร้างโอกาสในการแบ่งปันข้อมูลของระหว่างพื้นที่ เช่น ข้อมูลด้านนโยบายระดับพื้นที่ ข้อมูลของระบบการดูแลผู้ที่มีปัญหาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยชุมชน เป็นต้น
- 8) ได้ความเข้าใจ กำลังใจ และ พลังในความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อไป รวมถึงการได้รับแรงบันดาลใจ และแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนางานที่เกี่ยวกับการจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการได้รับแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อเปลี่ยนค่านิยมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อสังคมด้วย

10. ข้อเสนอแนะเพื่อให้การจัดประชุมครั้งต่อไป มีประโยชน์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- 1) ควรมีรูปแบบในการจัดประชุมที่หลากหลายมากกว่าการจัดประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ดังนี้
 - การจัดประชุมสำหรับนักปฏิบัติการที่ดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนจริงๆ โดยจัดเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่พื้นที่สามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้จริง
 - การประชุมประจำเดือนในระดับภูมิภาค เพื่อรับทราบความเคลื่อนไหวและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และอาจจัดให้มีเวทีนโยบายระดับจังหวัด เพื่อสร้างช่องทางในการรับทราบนโยบายระดับประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในพื้นที่
- 2) ควรปรับปรุงรูปแบบการจัดประชุมให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ดังนี้
 - การนำเสนอของวิทยากรควรเป็นการยืนมากกว่าการนั่ง เพราะจะช่วยให้การนำเสนอคู่มือพลัง และวิทยากรควรเข้าถึงผู้ฟังให้มากขึ้น เช่น การเดินลงมาร่วมในเวทีด้านล่าง เป็นต้น

- การส่งเสริมให้พื้นที่ได้เข้ามาแสดงแนวคิด แนวทางการทำงาน ผ่านรูปแบบการจัดบูธนิทรรศการ โครงการต่างๆ เป็นต้น
 - การจัดให้มีการเล่าเรื่องของคนที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในรูปแบบเรื่องเล่าเร้าพลัง
 - การเปิดโอกาสให้มีการนำเสนองานวิจัยของคนในพื้นที่มากกว่านี้ และอาจมีการจัดประกวดผลงานวิชาการของคนในพื้นที่ด้วย
 - มีเวทีระดมความคิดเห็นของแต่ละเครือข่ายเพื่อสร้างรูปแบบในการทำงาน และขับเคลื่อนงานต่างๆ ต่อไป
 - มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนานวัตกรรมในการณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ ผ่านเทคโนโลยีแบบสื่อประสม (multimedia) ต่างๆ เพื่อช่วยเกิดช่องทางในการเรียนรู้ร่วมกันได้
- 3) ควรมีประเด็น (Topic) และเนื้อหาในการจัดประชุมที่หลากหลาย ดังนี้
- มีการนำเสนอพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จมาแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจในการทำงานและการต่อสู้กับอิทธิพลในพื้นที่
 - ควรมีการนำเสนอความก้าวหน้าทางนโยบายและกฎหมายของประเทศ และต่างประเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่
 - ให้มีเนื้อหาในการประชุมที่เชื่อมโยงกับการทำงานด้านการป้องกันยาเสพติดด้วย
 - ควรจัดให้มีการพูดคุยในเรื่องการสื่อสารสาธารณะของประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - เนื้อหาในการจัดประชุมควรประกอบไปด้วยข้อมูลจากทุกภาคส่วน ทั้งการส่งเสริมป้องกัน รักษาฟื้นฟู และประเด็นขับเคลื่อน
- 4) ควรเพิ่มจำนวนภาคีเครือข่ายให้มากขึ้น เช่น
- การเชิญชุมชนที่ทำงานด้านป้องกัน แก้ไขปัญหาสุรามาร่วมเวทีด้วย
 - การขยายเครือข่ายไปสู่ผู้ผลิต ผู้ค้า เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามกฎหมายให้มากขึ้น
 - การเชิญเครือข่ายเด็กและเยาวชน เช่น กลุ่มนักศึกษา นักเรียน มาเข้าร่วมประชุม เพราะจะเป็นเครือข่ายสำคัญที่ช่วยป้องกันการเกิดนักดื่มหน้าใหม่
- 5) ควรมีการจัดการประชุมลักษณะนี้อย่างต่อเนื่องในทุกปีและควรจัดทุกภูมิภาค และเพิ่มระยะเวลาในการจัดการประชุมให้มากกว่านี้ โดยอาจเพิ่มระยะเวลาเป็น 2 วัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเพิ่มเติม
- 6) ควรเพิ่มเวลาสำหรับแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะในช่วงห้องย่อย และควรเพิ่มให้มีช่วงการอภิปราย หรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมด้วย

- 7) ควรจัดทำเอกสารประกอบการประชุม ที่ประกอบไปด้วยสรุปผลงานวิชาการที่วิทยากรนำเสนอ รวมถึงสรุปผลการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต
- 8) ควรมีการจัดทำสรุปผลการดำเนินการจัดประชุม และทำการบันทึก VDO ในช่วงที่มีความสำคัญด้วย
- 9) ควรการจัดทำข้อมูลวิชาการที่มีความง่ายในการเข้าใจและเข้าถึง และมีรูปแบบที่เป็นวิชาการที่เน้นสื่อสารต่อสาธารณะมากขึ้น
- 10) ควรเพิ่มสื่อโฆษณาให้กับหน่วยงานเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญกับประเด็นการแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น รวมถึงการให้ข้อมูลกับสื่อมวลชนในพื้นที่เพื่อสร้างกระแสทางสังคมในพื้นที่ด้วย
- 11) ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลของเครือข่ายที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดช่องทางในการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง

ภาคผนวก ภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรมในการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1
 ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
 วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรมเจริญธานี ปรีณเซส อ.เมือง จ.ขอนแก่น

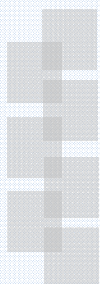

ภาพกิจกรรมในการประชุมวิชาการสู่ราระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1
 ประจำภาคเหนือ
 “ร่วมสรรค์สร้างวิชาการ เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่”
 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ โรงแรม ฮอลิเดย์ อินน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

ชั้น 2 อาคารคลังพัสตุ กระทรวงสาธารณสุข ซ.สาธารณสุข 6

ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

โทรศัพท์/ โทรสาร 02-590-2376, 02-590-2380

E-mail: send2cas@ihpp.thaigov.net

Website: www.cas.or.th

